

SPRAWOZDANIE

c. k.

GIMNAZYUM TARNOPOLSKIEGO

ZA ROK SZKOLNY

1877.

WE LWOWIE.

I. Związkowa Drukarnia we Lwowie, Hotel Żorża.

1877.

103 743 II 112

1877

Biblioteka Jagiellońska

1002681954

T R E Ś Ć.

Jakie następstwa dla domu habsburgskiego sprowadziła polityka, którą się kierował cesarz Karol V. przy zawarciu pokoju madryckiego, skreślił Wiktor Zahajkiewicz profesor historii i geografii . . . 3

Część administracyjna przez Dyrektora 23

Jakie następstwa dla domu habsburgskiego sprowadziła polityka, którą się kierował cesarz Karol V. przy zawarciu pokoju madryckiego

skreślił

Wiktor Zahajkiewicz.

Rozmaite powody były w pierwszej połowie szesnastego wieku przyczyną wzajemnej zawiści i nieprzyjaźni między domem Habsburgskim a królem Francyi. Stosunki włoskie były poniekąd środkiem ciężkości wynikłych stąd zatargów.

Dla państwa niemieckiego, na którego czele w tym czasie stał cesarz Karol V., nadarzała się sposobność przywrócenia praw swoich i przewagi we Włoszech; w tymże samym czasie rządził Francją król Franciszek I., który goniąc za awanturniczą ¹⁾ sławą po świetném zwycięstwie nad Szwajcarami pod Marignano (1515. r.) postanowił zaboreczą politykę już przez Karola VIII. ²⁾ we Włoszech rozpoczętą dalej prowadzić, aby tym sposobem potęgę Habsburgów we Włoszech zniszczyć i wpływ ich zupełnie wyrugować. Liczne a słabe państewka włoskie, obawiając się zarówno Karola V. jak jego przeciwnika Franciszka I., dążyły do ocalenia swój niezawisłości, łącząc się bądź z Francją, bądź z Hiszpanią. Stąd to pochodzi, że w téj włoskiej, a następnie habsburgsko-francuskiej wojnie, zrywano przymierza zanim je formalnie zawrzeć zdołano, że zawierano pokój, by go później tém prędzej zerwać, a kłamstwo i przemoc szły wszędzie otwartym przebojem.

¹⁾ Schmid Geschichte von Frankreich II Band. Hamburg 1840. Str. 583.

²⁾ Schmid str. 476—581.

W niniejszej rozprawie będę się starał zwrócić całą uwagę na skutki sławnej przegranej pod Pawią i zawartego następnie w Madrycie pokoju 1526. roku.

Przez chwiejność ¹⁾ francuskiego dowódcy Lautreca, który nie mogąc przeszkodzić połączeniu się wojsk papieskich, cesarskich i szwajcarskich pod dowództwem Kolony, a pod Bikoką w pobliżu Medyolanu poniósł klęskę, utracił Francya Medyolan, który później otrzymał książe Franciszek Sforza. Gdy wojska cesarskie wtargnęły do południowej Francji chciał Franciszek I. korzystać ze sposobności, ażeby odebrać Medyolan. Wkroczył przeto niezwłocznie do Włoch, zajął prawie bez oporu Medyolan, a wysławszy część wojska do Neapolu, ażeby i to państewko zająć, przystąpił sam do oblężenia Pawii, przy czém jednak tyle stracił czasu, iż wojska cesarskie zdołały w porę przybyć na odsiecz Pawii, i pod dowództwem Pescary zupełne nad Francuzami odniosły zwycięstwo. Przeszło 10.000 ²⁾ Francuzów padło na pobojowisku, a król sam raniony dostał się do niewoli ³⁾.

Teraz zwróciły się oczy wszystkich na młodego cesarza, którego wojsku tak świetne posłużyło szczęście, albowiem z niecierpliwością wyczekiwano, jak sobie Karol V. postąpi z dostojnym więźniem. Lubo z Franciszkiem I. po królewsku się obchodzono, jednak musiał on niejedną znieść przykrość, podczas gdy Karol V. w Kastylii przemyślał pod jakimi warunkami miał mu wolność przywrócić.

Sądono powszechnie ⁴⁾, że bez trudności uda się królowi francuskiemu odzyskać wolność, ale cesarz korzystając ze sposobności, która mu przeciwnika oddała w ręce, chciał o ile możności największe stąd odnieść korzyści. Zamiarem bowiem jego było wymóc na Franciszku I. uroczyste uznanie wszelkich pretensyi Habsburgów do krajów i posiadłości ⁵⁾, które dwór

¹⁾ Robertson, Geschichte der Regierung Kaiser Karls V aus dem Englischen übersetzt von Rémer. 2 Auflage. Braunschweig 1778. Strona 214 tom II.

²⁾ Robertson II 321.

³⁾ Guicciardini Frances: Della Istoria D'Italia. In Venezia 1733. Tom. VI lib. 15.

⁴⁾ Robertson II str. 332.

⁵⁾ Robertson II 333.

francuski przywłaszczyć sobie usiłował, a przeto przewagę swęj dynastyi na zawsze zapewnić i ustalić. Rok cały przepędził król francuski w niewoli, początkowo we Włoszech, następnie w Hiszpanii nie mogąc się zgodzić żadną miarą na przyjęcie przedłożonych mu wygórowanych żądań i twardych warunków.

Franciszek I. sądził, że ustne porozumienie się z cesarzem prędzej doprowadzi do celu, ale Karol V. niechciał na to przyzwolić, bo otwierało mu się obecnie obszerne pole do podniesienia ¹⁾ potęgi domu swego. Postawił zatem Franciszkowi tak wygórowane warunki, że ten w uniesieniu omal nie przebił się puginałem ²⁾, a nawet wolał zrzec się raczej dobrowolnie francuskiego tronu ³⁾ na rzecz swego syna, niż przystać na żądania cesarza. Siostra Franciszka, księżna z Alençon, która odwiedziła była w Madrycie uwięzionego brata, przywiozła do Francyi to jego postanowienie, lecz tu nawet słyszeć o tym zamiarze królewskim niechciano. W skutek tego stawało się położenie króla francuskiego z dniem każdym nieznośniejsze. A gdy król ucieczką ⁴⁾ ratować się chciał, lecz mu w tém przeszkodzono, postanowił on za jakąkolwiek bądź cenę wolność pozyskać i okazał się tedy gotowym do zawarcia przymierza, które z konieczności rozpoczęcie nowęj walki pomiędzy dworami musiało spowodować. Bo też tylko wtedy przymierze trwałem być może, gdy warunki jego tchną umiarkowaniem i słusnością. Lecz skoro zwycięzca ufny w ostrze miecza twarde na zwyciężonego wkłada warunki, wtedy nietylko chwilowy zawiera rozejm, ale nawet i pokój narodów na kruchych buduje podstawach, bo nie wszystko co się stało usprawiedliwić można.

Dnia 14. stycznia 1526. podpisał więc i zaprzysiągł król francuski pokój w Madrycie, z którego warunków najważniejsze i odnoszące się do traktowanęj przezemnie sprawy w streszczeniu przytaczam: Franciszek odstępuje za swe uwolnienie księstwo Burgundyi i oddaje obydwóch synów jako zakładników

¹⁾ Robertson II 324.

²⁾ Robertson II 324.

³⁾ Raumer Briefe aus Paris zur Erläuterung der Geschichte des sechzehnten und siebzehnten Jahrhunderts. I Theil. Leipzig 1831. Strona 246.

⁴⁾ Robertson II str. 349.

dotrzymania umowy. Zrzeka się wszelkich pretensyi do Włoch i Niderlandów. Oddaje przeniernemu konetablowi, Karolowi Bourbon i jego stronnikom zabrane dobra, przywraca wolność wszystkim jeńcom wojennym i przyrzeka żadnej na przyszłość nie dawać pomocy książętom ani Ulrykowi Wirtemberskiemu, ani Robertowi z Marche. Siostra cesarza, Eleonora, która ma wyjść za Franciszka, zrzeka się wszelkich pretensyi do korony hiszpańskiej; wreszcie przyrzeka król wspierać cesarza swą flotą w wyprawie do Włoch i przeciw Turkom. Przymierze to ma być potwierdzone przez stany państwa, a król honorem i przysięgą zobowiązuje się stawić się w Hiszpanii niezwłocznie jako jeńiec, gdyby którykolwiek z warunków w oznaczonym czasie nie został spełniony ¹⁾. Za taki okup tedy otrzymał król Franciszek wolność. Lecz cała Francya oburzyła się na wiadomość o zawarciu takowego przymierza. Pierwszy prezydent francuskiego parlamentu, Jan Selvy, który w imieniu zgromadzonych członków przemawiał, dowiódł, że król nie może przymierza madryckiego dotrzymać, ponieważ zaprzysiągł je jako jeńiec, a przeto zmuszony i do niewoli wrócić nie jest obowiązany, a księstwo Burgundyi jako pierwsze parostwo ²⁾ Francyi odstąpione być nie może. Przeciw uchwale madryckiej protestowała szlachta i duchowieństwo, a matka króla Franciszka, choć gorąco pragnęła powrotu syna, głośno objawiła swe życzenie, że król woli wiecznie w niewoli pozostać, niżby za cenę jego okupu państwo miało być tak rozkawałkowane. Jak Franciszek istotnie myślał o dotrzymaniu tych wygórowanych warunków, dowodzi ta okoliczność, że w tym samym dniu przed podpisaniem przymierza potajemnie podpisał protestacyą, w której oświadcza, że zmuszono go do przyjęcia traktatu; mówi dalej, że wszystko, co traktat zawiera, niema znaczenia, i on wszelkich praw swęj korony stale bronić będzie ³⁾. Legatowi papieskiemu natychmiast kazał Franciszek oznajmić, że traktatu nie dotrzyma. Że i cesarz wątpił o wypełnieniu warunków dworowi francuskiemu podyktowanych, dowodzą jego wła-

¹⁾ Du Mont. Corps Diplomatique. Amsterdam 1726. Tom IV Partie I str. 399 - 412. Dok. 178.

²⁾ Schmid II str. 639.

³⁾ Du Mont IV str. 412-416. Dok. 179.

sne po kilkakroć przy pożegnaniu z Franciszkiem powtarzane słowa: „Bracie pamiętaj o tém, cośmy sobie wzajemnie przyrzekli“. W końcu nawet dodał zapytanie téj treści: „Powiedz mi prawdę, czy masz zamiar przyrzeczenia dotrzymać“ ¹⁾?

Zwróćmy teraz uwagę na pytanie czy i jakie korzyści zapewnił Karol V. domowi swemu przy zawarciu wspomnianego pokoju w Madrycie.

Na dworze cesarskim z niezadowoleniem przyjęto zawarcie pokoju, gdyż jedni, a między nimi nawet najwierniejsi doradcy korony, zarzucali zbyt wygórowane żądania, inni znowu brak rękojmi spełnienia tychże. Gdy wreszcie Karol przez poselstwo domagał się od Franciszka wypełnienia artykułu dotyczącego Burgundyi, zwołał ten ostatni burgundzkie stany, a te uroczyście zaprotestowały przeciwko odstąpieniu swego kraju na rzecz cesarza ²⁾.

Państwa włoskie, których sympatye dotąd chwiała się pomiędzy obiema walczącemi stronami, przerzuciły się teraz stanowczo na stronę uwolnionego francuskiego króla, bo we Francyi i jój królu widziały jedyną rękojmię ³⁾ przeciwko zamiarom niemieckiego cesarza. Gdy papieżowi doniesiono o warunkach madryckiego pokoju, miał rzec: „Ja go pochwalam przypuszczając, że król go weale nie dotrzyma ⁴⁾“. Papież chciał króla Franciszka uwolnić od dotrzymania przysięgi, a nawet przyobiecał wszelkimi siłami dostarczyć mu środków, któreby mu bezkarne złamanie jój ułatwiły. Choć powszechnie mówiono, że Klemens VII. wraz z Wenecyanami wysłał poselstwo do króla Franciszka, ażeby mu jego uwolnienia powinszować, w rzeczywistości wezwał on go tylko do koalicji przeciw cesarzowi. Król francuski nie wahał się mimo złożonej przysięgi wejść z Włochami w przymierze przeciwko Karolowi V. dnia 22. Maja 1526. w Cognac ⁵⁾. Kolejno przystąpiły wszystkie państwa włoskie do wspomnianego przymierza, które nosi w historii, ponieważ najwięcej papież do jego zawiązania się

¹⁾ Guicciardini XVI.

²⁾ Robertson II 370.

³⁾ Guicciardini XVI.

⁴⁾ Robertson II 372.

⁵⁾ Schmid II. 634.

przyczynił, i ciągle był niejako duszą tego związku, nazwę św. Ligi. Był to niejako związek całej zachodniej Europy w celu zapobieżenia zagrażającym następstwom bitwy pod Pawią, jako też przeciwko przemocy i groźnym zamiarom szczęśliwego cesarza. Nawet król angielski, Henryk VIII, który względem podziału francuskiego królestwa z cesarzem ułożył ¹⁾ się był, był spowodowanym przez swego wszechwładnego ministra, kardynała Wolseya i schlebiające ukorzenie się matki Franciszka I. Ludwika Sabaudzkiej, przystąpić do Ligi ²⁾ przeciwko Karolowi. Związkowi postanowili także ze swjej strony przedłożyć warunki, o których nie wątpili, że je cesarz z pewnością odrzuci, a to w tym celu, by go móc wypędzić z Neapolu, o którego późniejszym zajęciu, miał postanowić papież. Nawet podróż w celu odbycia koronacyi miał cesarz tylko z tak wielkim pocztem wojska odbyć, na jaki Wenecya i papież zgodzić się zecheą. Co więcj, papież powziął plan przywłaszczenia sobie władzy zwierzchniczj nad całemi Włochami, bo król Franciszek chciał się zadowolić tylko zajęciem Asti i prawem lennictwa nad Genuą. W ten to sposób ściągnął Karol V. przez swą bezwzględność przy zawarciu madryckiego pokoju mimowolnie bardzo groźną burzę nad swoją głową. Jak dalece nieprzyjemnym dla cesarza samego ten zwrot rzeczy być musiał, dowodzi to, że niezaniechał on niczego, ażeby tylko Franciszka I. nakłonić do zachowania pokoju. Udawał się bowiem w tój mierze do papieża, a równocześnie prosił kardynałów, ażeby go poparli. Papieżowi ³⁾ miał cesarz nawet bardzo korzystne robić propozycye, tylko że Francuzi wstrzymali papieża od ich przyjęcia. Stąd widać jak bardzo obawiał się cesarz choćby najpomyślniejszj dla siebie wojny; bo rzeczywiście napadnięty równocześnie przez wszystkich przeciwników niewielkie mógłby odnieść korzyści, bo wojska jego w dotychczasowych wyprawach znacznie ucierpiały, skarb był wyczerpany ⁴⁾, a w Hiszpanii zapanowało powszechne niezadowolenie przeciw nowj wojnie ⁵⁾.

¹⁾ Robertson II. 328—329.

²⁾ Robertson II. 415. Guicciardini 415.

³⁾ Robertson II. 414. Guicciardini XVI.

⁴⁾ Robertson II. 383.

⁵⁾ Robertson II. 434.

Następne dopiero wypadki pouczyły Klemensa VII. jaką względem cesarza powinien był kierować się polityką. Wiemy bowiem jaki los zgotowały temuż papieżowi i jego stolicy wojska cesarskie w drugiej wyprawie do Włoch 1527—1529 r.). Cesarz nie tylko wielki nań nałożył okup, ale starał się nakłonić głowę kościoła do zwołania soboru w celu przywrócenia jedności w kościele. Mimo to okazał cesarz chęć poczynienia nawet znacznych ustępstw królowi francuskiemu ¹⁾. Ale Franciszek nie mógł tak łatwo zapomnieć wymuszonego na sobie madryckiego pokoju i nie dał nakłonić się do żadnego układu ²⁾. Wybuchła tedy po bezowocnych zabiegach, a nawet po osobistém wyzwaniu ³⁾ na nowo zacięta walka (1527—1529 r.) między Karolem V. a Franciszkiem I, która się dopiero zakończyła pokojem w Cambray (1529 r.). Nowy ten traktat o ile korzystnym był dla Karola, o tyle poniżającym dla Franciszka; potwierdzono tu bowiem pokój madrycki, a chociaż faktycznie Burgundya przy Francyi pozostała, roszczenie swe do téj prowincyi uroczyście zastrzegł sobie cesarz. Za uwolnienie zaś synów Franciszka, których jako zakładników po traktacie madryckim zabrał Karol V., otrzymał 2,000.000 talarów. I tym razem niezachwiało nawet naruszenie warunków madryckiego pokoju ustalonej przewagi Karola V. Reszcie nieprzyjaciół przebaczył cesarz, a Franciszek Sforza otrzymał powtórnie Medyolan. Francuzi musieli opuścić Włochy a sprzymierzeńców swych pozostawili własnemu losowi ⁴⁾, co ich do przystąpienia do wspomnianego pokoju zmusiło; tylko papież, Wenecya i Sforza osobne z cesarzem zawierali traktaty. W ten to sposób stał się Karol V. nieograniczonym poniekąd zachodniej Europy panem.

Lecz ktoby uwierzył, że król francuski, którego nadzieje zawiodły, zaprotestował ⁵⁾ powtórnie, jak niegdyś przeciw madryckiemu, tak teraz przeciw temu pokojowi.

¹⁾ Robertson II. 44.

²⁾ Robertson II. 415.

³⁾ Robertson II. 416.

⁴⁾ Robertson II. 436.

⁵⁾ „Protestation du roi François contre les traités de Madrid et de Cambray“ tak brzmi tytuł u Du Mont'a (Corps diplomat. Tom IV Partie II p. 52) wydrukowanego dokumentu. Ranke II. str. 104.

Również i w parlamencie francuskim gdy przyszło do zatwierdzenia traktatu prokurator jeneralny, Franciszek Maitre, zaprotestował ¹⁾ uroczyście przeciwko niemu, jako wymierzonemu przeciw zasadom państwa.

Niemalój teraz będzie wagi bliższe rozpatrzenie 26. artykułu ²⁾ madryckiego pokoju, zawiera on bowiem nietylko załatwienie osobistych i politycznych sporów, ale stanowi oraz umowę wspólnej wyprawy tak przeciwko Turkom jakoteż i kacerzom, którzy się od kościoła oderwali. Tymże artykułem wzywają obydwaj układające się mocarstwa, papieża, ażeby środkami kościelnymi w tém przedsięwzięciu je wspierał. Artykuł ten został i przy zawarciu traktatu w Cambray potwierdzonym, a król Franciszek przyrzekł cesarzowi dać pomoc, zarówno przeciw kacerzom, jak przeciwko Turkom. Cesarzowi najbardziej chodziło o utrzymanie jedności w kościele katolickim, i o obronę dziedzicznych posiadłości swego brata od Turków. Wojna z Turkami zdawała się być postanowioną, zwłaszcza, że w tym względzie porozumiewał się był Franciszek I. z Ferdynandem Katolickim jeszcze 14. grudnia 1515. ³⁾, a z papieżem Leonem X 15. listopada 1516. ⁴⁾. Następnie przy końcu 1518. r., przyrzekł był Franciszek I. kardynałowi Bibieni na zgromadzeniu uroczyście ⁵⁾, że 50.000 wojska przeciwko Turkom wyszle. W końcu formalne porozumienie się Franciszka I. z niektórymi książętami względem podbicia i ewentualnego podziału osmańskiego państwa pozwalało niewątpliwie spodziewać się, iż ten chrześcijańsko-katolicki król po tylokrotnych zobowiązaniach pierwszy przyłoży rękę do urzeczywistnienia téj idei. Ale następne dzieje wykazały jak dalekim był Franciszek I. od spełnienia planów, które tak

¹⁾ Protestation du procureur général Du M. IV, II. str. 52.

²⁾ Du Mont IV. I. str. 405.

³⁾ Zinkeisen, Geschichte des osmanischen Reiches. Gotha 1855. II Theil. str. 584—585.

⁴⁾ Zinkeisen II str. 587.

⁵⁾ Zinkeisen II. 603.

świetne rokowały nadzieje. Skoro użył on całego wpływu swego na to tylko, ażeby wbrew umowie niedopuszczyć porozumienia niemieckich książąt z głową państwa, a przez to urzeczywistnienie najpożądanszego planu cesarza zupełnie uniemożliwić stawiając mu na każdym kroku przeszkody nie do usunięcia. I tak czytamy ¹⁾, że monarcha ten wszelkimi dołożył starań, ażeby z pomocą sułtana złamać potęgę cesarza, albo przynajmniej jak najbardziej ją ograniczyć, swoje zaś dawne pretensye do Medyolanu i Genuy odnowić i przeprosić. Z tego zaś postępowania żadnej nie robił tajemnicy. Wyrażał się bowiem o téj sprawie przed posłem weneckim, Marino Guistiono, który wówczas bawił na jego dworze: „Nie mogę zaprzeczyć, iż życzę sobie potęgi tureckiej nie dlatego, jakoby Turkom sprzyjał, bo przecież oni niewierni, a my chrześciance, lecz jedynie dla tego, by cesarzowi znacznych przysporzyć wydatków i zapomocą tak potężnego wroga władzę jego ograniczyć, a przeto innym władcom tém większe zapewnić bezpieczeństwo ²⁾“.

Do urzeczywistnienia tego celu, nie wahał się Franciszek I. użyć żadnego doń prowadzącego środka, chociażby był najniegodziwszym. Nie wzdygał się bowiem nawet przed związkiem z korsarzami ³⁾, których przewodcę królem algierskim nazywał a który u niego tém więcej znaczenia pozyskał, gdy go Soliman I dowódcą swój floty zamianował.

Gdzież jednak szukać powodów do tych przyjaznych stosunków między Francją a Portą, między Franciszkiem I. a Chaireddynem Barbarossą? Bez wątpienia nie mało do tego przyczyniła się niewola Franciszka I. po bitwie pod Pawią i warunki, na które przy uwolnieniu swém musiał się zgodzić! Ludwika Sabaudzka miała z rozpaczy nad nieszczęściem syna, a prawdopodobnie nie bez wiedzy tegoż udać się wówczas do sułtana Solimana I., ażeby króla Franciszka z pomocą turecką uwolnić. Czytamy ⁴⁾ bowiem, że między powodami, które wielki

¹⁾ Hammer Joseph, Geschichte des osmanischen Reiches. 2 Auflage. II Band. Pest 18J3. str. 45, 47, 85, 137.

²⁾ Zinkeisen II. str. 756.

³⁾ Hammer II. str. 179.

⁴⁾ Gevay, poselstwo króla Ferdynanda I. do sułtana Solimana I.

wezyr Solimana I, Ibrahim pasza, posłom króla Ferdynanda wyliczał, tłumacząc się dlaczego jego władca, Sułtan, był spowodowanym w r. 1526. broń swą przeciwko Węgrom zwrócić, znajduje się i to nader uwagi godne orzeczenie, że w owym czasie gdy król francuski dostał się do niewoli, pisała matka tegoż do Sułtana list następującej treści: „Mój syn, król francuski dostał się do niewoli króla hiszpańskiego, sądziłam, że tenże bez trudności powróci mu wolność, ale skoro tego dotąd nie uczynił, a nawet niesłusznie z nim sobie postąpił, udajemy się przeto do Ciebie, wielki cesarzu, z prośbą, byś nam dał dowód swój wspaniałomyślności i synowi naszemu do odzyskania wolności dopomógł“.

Po tym wypadku przemyślał rozgniewany cesarz nad konieczną wyprawą przeciw Karolowi, a gdy rozbierał powody, które tę wojnę miały usprawiedliwić, przypomniał sobie, że posłowie jego w r. 1526. od Węgrów doznali zniewagi, a że król węgierski Ludwik miał za żonę siostrę cesarza Karola, uważał to za dostateczny powód do podjęcia wyprawy na Węgry ¹⁾, zwłaszcza, że zajęcie tychże oddawna było jego życzeniem. Prawdopodobnie musiał król francuski już przed ową klęską pod Pawią, w skutek której wolność postradał, wejść w związek z Sułtanem, który nie miał pozostać bez następstw, bo już w 14 dni ²⁾ po bitwie pod Pawią nie było to tajemnicą na dworze Ferdynanda, że Franciszek całą nadzieję pokładał w pomocy Sułtana: „Dochodzą mnie „słuchy“ pisał król Ferdynand już 14. marca 1525. r. do swego brata cesarza Karola z Insbruku, „że król francuski porozumiewał się z hrabią Krzysztofem Frangipani, celem najazdu na moje kraje: Karyntyą i Styryą, a to częścią własnymi ludźmi, częścią posiłkami tureckimi z Bośni pochodzącymi, która z Kroacyą graniczy. W skutek tego wpadli Turcy do wspomnianych moich krajów i znaczne wyrządzili mi szkody, które byłyby jeszcze większe, gdybym w czas nie był temu zapobiegł ³⁾.“ Podczas niewoli ⁴⁾ swój posyłał król francuski sprzyjającego mu magnata

¹⁾ Hammer II. 103.

²⁾ Zinkeisen II. 641.

³⁾ Lang Correspondenz des Kaisers Karl V. Band I. str. 155.

⁴⁾ Zinkeisen 643.

Frangipaniego do sułtana z listem, upraszając go uderzyć na Węgry, podczas gdy Francuzi na króla hiszpańskiego uderzą.

Mimo to, co powyżej przytoczyłem, niechęć bynajmniej twierdzić, że tylko prośby i przedstawienia uciemionego i dyszącego zemstą francuskiego króla, stanoweżo wpłynęły na postanowienia i plany Solimana co do wyprawy węgierskiej, bo Soliman nawet bez poduszczeń króla Franciszka byłby oręż swój przeciwko Węgrom zwrócił. Celem moim było powyższymi ustępami wykazać, jak daleko sięgały intrygi dworu francuskiego i jak wielką nienawiścią ¹⁾ pałał Franciszek I. przeciwko Karolowi, na co się później sam Karol często skarżył ²⁾. W skutek tych podburzań ze strony Francyi, występowali Turcy tém śmieliej i tém częściej powtarzali napady, a po przerażającym spustoszeniu Węgier posuwają swe łupieżkie zagony do Niemiec, a to tém łatwiej, że państwa chrześcijańskie, między którymi nie było jedności nie stawily im żadnego oporu, a dwór francuski sam wzywał ich do tego. O tej wrogięj polityce króla Franciszka będą miał sposobność mówienia jeszcze później, tu muszę wspomnąć o okoliczności, której skwapliwie wyczekiwał przeciwnik Karola V., ażeby jęj użyć na pogiębienie habsburgskiej dynastyi, i cesarza przymusić do złagodzenia warunków madryckiego pokoju. Jak Karol V. rozwoził swe skargi przed zgromadzeniem kardynałów na króla Franciszka, tak znowu Franciszek obwiniał cesarza przed podwładnymi cesarstwu książętami. Na wszystkie sejmy i zjazdy państwowe, gdzie tylko wiele o sprawie tureckiej i pomocy przeciwko Turkom mówiono, wysyłał Franciszek do książąt niemieckich listy, w których występując jako wspaniałomyślny obrońca niemieckiej wolności, uskarżał się na fatalne położenie chrześcijaństwa, a zarazem rzecz w ten sposób przedstawiał, jakoby wszystkiemu

¹⁾ „Francisci in Carolum inane odium eo exarsit, ut ubi de Caesare sermo incidit, saepius eum primogenitum satanae vocaverit“. Joannis Burchardii Menckenii dissertationum academicarum edidit Joan. Erhardi V. Lipsiae 1734.

²⁾ Joannis Sleidani commentariorum de statu religionis et rei publicae Carolo quinto Caesare libri 26. Argentorati, str. 407.

jednym wzrotem można zaradzić ¹⁾, gdyby tylko cesarz odstąpił od tych wszystkich warunków traktatu madryckiego, które dla dworu francuskiego tak niemiłe były. Soliman I, jak już wspomnieliśmy, wezwany z Madrytu jeszcze przez Franciszka I, wtargnął do Węgier. Król węgierski i czeski, Ludwik, stoczywszy nieszczęśliwą bitwę pod Mohaczem, życie w niej postradał. Następcą jego w obydwóch krajach był brat Karola V, arcyksiąże Ferdynand. W Czechach i przynależnych krajach, uznano Ferdynanda królem przez wolny wybór stanów, w Węgrzech atoli uprzedził go wojewoda siedmiogrodzki, Jan Zapoyla. Wprawdzie Ferdynand wypędził swego rywala, zadawszy mu klęskę pod Tokayem, ale znalazł on wsparcie nietylko u sultana Solimana, ale także u francuskiego króla. Franciszek I zawarł nawet z Janem Zapoylą umowę, na mocy której obaj książęta przyrzekli sobie wzajemną obronę i pomoc, a Franciszek w nagrodę poniesionych starań zapewnił następstwo na tron węgierski dla syna swego, Henryka księcia Orleanu na wypadek gdyby król Jan zeszedł bez męskiego potomka ²⁾. Tym sposobem zapewniał sobie francuski król nagrodę na krajach koronnych domu habsburgskiego, wbrew ich woli i mimo wręcz przeciwnego zobowiązania się przy zawarciu madryckiego pokoju. Chociaż do urzeczywistnienia powyższej umowy nie przyszło, to jednak musiał król Ferdynand o własne swe dziedzictwo długie z Zapoylą i z sprzymierzonymi z nim Turkami staczać walki. Dalej widać z umowy, że Franciszek I. już po bitwie pod Mohaczem, Zapoyli pomoc swą przyobiecał ofiarując mu skarb swój do rozporządzenia. Franciszek I. wezwał ³⁾ nawet króla polskiego Zygmunta I, aby wspierał Zapoyłę; lecz stateczny i poważny król ten tylko w roli pośrednika między Ferdy-

¹⁾ Sandoval, *Historia captivitatis Francisci I. Gallorum regis, nec non vitae Caroli V Sand. Prudentio de Sandoval Episcopo Pampelunae et Ludovico de Cabrera de Cordua Mediolani 1715. lib. III §. XIII str. 199—209.*

²⁾ *Négociations de la France dans le Levant tom I str. 165—171. O następstwie str. 164. „Denique ipse orator ex nunc nomine sui regis adoptat et recipit in filium et successorem regnorum suorum dominum Henricum, ducem Aurelianensem, casu quo ipsum regem Hungariae sine haerede masculino mori contigerit“ Zinkeisem II str. 672 not. 2.*

³⁾ Szujski Józef: *Dzieje Polski. Tom II. Lwów 1862 str. 211.*

nandem i Zapoylą na zjeździe w Ołomuńcu (w lipcu 1527. r.) wystąpił, wyprawivszy tam Andrzeja Krzyckiego i Krzysztofa Szydłowieckiego. Poselstwo króla francuskiego było zresztą bezskuteczném, pojedynczo tylko panowie polscy dawali Janowi Zapoyli hufce pomocnicze ¹⁾).

Tak daleko posunął się madryckim pokojem upokorzony francuski król. Nie dosyć na tém. Król francuski chciał Medyolan, który w madryckim pokoju odstąpił, odzyskać za jakąkolwiek bądź cenę. Chciał on bowiem, gdy zachodnie posiadłości Habsburgów zaleją Turcy, przyjąć na siebie obronę Włoch, aby nie być o bezczynność posądzonym. Ale w dobrze poinformowanych kołach wiedziano, że Franciszek wdał się w fałszywą grę, że chce Turków do Włoch sprowadzić, aby sobie wynaleść powód do zajęcia Medyolanu i Genuy przez swe wojska. Przewidując to kolegium kardynałów postanowiło ofiarowanej pomocy króla Franciszka nie przyjąć ²⁾).

Chociaż i tym razem jeszcze nie powiódł się plan francuskiego króla, to jednak nie zrzekł się on swych nadziei. Czego nie mógł uzyskać przez umowy z mocarstwami, spodziewał się dopiąć z pomocą korsarzy. Wysłał tedy posła Jean'a de La Forét do Chaireddyna Barbarossy, aby go namówić do zajęcia Genuy na rzecz Francyi, przyrzekając w zamian za to wspierać Chaireddyna swoją flotą nie tylko w plądrowaniu wybrzeży Hiszpanii i południowych Włoch, ale także być mu pomocnym w wszelki sposób do utrzymania się przy królestwie Tunisu i Algieru. Ten sam poseł francuski udaje się następnie z instrukcjami swego monarchy do sułtana i prosi go, ażeby o ile można jak najprędzej z Persyi do Europy powrócił i oręż swój przeciwko cesarzowi zwrócił. Do pokoju zaś niech się da tylko pod tym warunkiem nakłonić, jeżeli Karol V. ustąpi francuskiemu królowi Medyolan i Genuę, nada mu zwierzchnictwo nad Artois i Flandryą, a Zapoyłę uzna królem węgierskim. Stąd widać, że Franciszkowi chodziło właśnie o te kraje, których w madryckim pokoju rzec się musiał; a gdyby Karol niechciał na powyższe propozycye przystać, to należy go do tego wojną zmusić. Fran-

¹⁾ Szujski lic.

²⁾ Zinkeisen II 720.

ciszek przyjmuje dalsze prowadzenie wojny na siebie, jeżeli mu tylko sułtan da pożyczkę milion dukatów wynoszącą, z powodu, że skarb francuski przez okup, który za synów Franciszka zapłacono i niemal ustawicznie trwające wojny zupełnie jest wyczerpany. Następnie przedstawił Franciszek Solimanowi jak wielką wagę mieć może złamanie przewagi króla hiszpańskiego i udaremnienie jego planów. W końcu prosi Franciszek sułtana, aby nakazał wazalowi swemu, Chaireddynowi, napaść z flotą Sycylią i Sardynią wtedy, gdy Franciszek sam z wojskiem lądowem wtargnie do Italii. Wreszcie same Węgry mogłyby podać tureckiemu sułtanowi sposobność do rozpoczęcia wojny przeciwko królowi hiszpańskiemu i bratu jego, Ferdynandowi, równocześnie na lądzie i morzu.

Powodzenie Karola V. pod Tunisem 1535. r. przyspieszyło zakończenie układów Franciszka z Portą. Za pośrednictwem ¹⁾ La Forét'a ułożono się tak, że sułtan z całą swą flotą od strony lądu i morza uderzy na Neapol, podczas gdy sam Franciszek przyrzekł z 50,000 ludźmi do Lombardyi wtargnąć, a swą flotylę połączyć z flotą turecką, stojącą pod rozkazem Chaireddyna.

Zwróćmy teraz uwagę na to, co się tymczasem w Niemczech dzieje. Posłowie Franciszka krążąją się nietylko w Afryce i Turcyi, nurtują oni i we Włoszech, ażeby oderwać Weneccyan od związku z cesarzem; a nawet występują w samych Niemczech jako obrońcy protestantyzmu i wolności. Główną ich działalnością było rozsiewanie pogłoski, że cesarz i król Ferdynand dążą do zaprowadzenia ogólnej monarchii, a Turcy w obronie wolności i w interesie chrześcijaństwa podejmują przeciw nim wojnę; że król francuski z całą gotowością chce Niemcy od Turków bronić, że Karol V. sam sprzeciwia się zawarciu pokoju z Turkami, a w końcu, że związek Franciszka z Turkami może tylko korzyść przynieść chrześcijaństwu, bo łatwiej powstrzymać sprzymierzeńca jak wroga. Ażeby szcze-

¹⁾ Robertson II. 560.

gólnie podejść protestantów i zniechęcić ich do Habsburgów głosili z umysłu francuscy posłowie, że ich król dokładnie przestudował wyznanie augsburgskie i że bliższym ¹⁾ jest ich przekonania, aniżeli oni sami sądzą. Franciszek I. nawet Melanchtona do siebie do Paryża zapraszał ²⁾. Guicciardini ³⁾ twierdzi zresztą, że król zwierzył się zupełnie papieżowi z swego zamiaru, którym było podburzenie książąt niemieckich przeciwko cesarzowi ⁴⁾ w tym celu, ażeby tém łatwiej protestantów z katolikami złączyć. Luter zaś, gdy się o tém dowiedział, potępił w uniesieniu patryotyczném stanowczo związek protestantów z Francją, twierdząc, że takie stosunki narażają wspólną ojczyznę na łup dwóch zawziętych wrogów, jednego na wschodzie, drugiego na zachodzie ⁵⁾.

Wielki Jan Przedewszystkiém popierał mściwy król francuski opozycją wyboru Ferdynanda na króla niemieckiego. Gdy sprzeciwiający się wspomnianemu wyborowi książęta umawiali się, jak się mają zachować na wypadek wojny, zobowiązał się Franciszek I. dać 100.000 koron na cele wojenne, i złożyć je u księcia bawarskiego. W ten sposób układano, jak Stumpf ⁶⁾ podaje, najsmielsze plany na zgubę Habsburgów, między innymi i tej treści, że gdy Francuzi wtargną do posiadłości Karola, mają równocześnie niemieccy książęta z Zapoyłą uderzyć na Ferdynanda. Dowiedziawszy się o tych intrygach wysłał Karol V. swego posła do Franciszka; przyrzeka 60.000 talarów jurgeltu i proponuje ⁷⁾ zawarcie małżeństwa między synami i córkami obu domów. Lecz Franciszek opiera się przy tém, ażeby mu albo oddano Medyolan za 15.000 talarów jurgeltu, które miał

¹⁾ Robertson II. 521. W Niemczech agitował w tym duchu Bellay. Freher: Scriptorum rerum germanicarum. Tomus tertius Argentorati 1717. str. 354: Francisci regis Galliarum actitata per legatos et literas cum imperii principibus universis, atque etiam foederatis smalcadicis, in comitiis praecipue diversis in locis celebratis.

²⁾ Camerar. Vita Phil. Melanchth. 12mo Hagae str. 12.

³⁾ Guicciardini XX.

⁴⁾ Ranke III 358.

⁵⁾ K. A. Menzels Neuere Geschichte der Deutschen seit der Reformation. Breslau 1854. I. str. 221 i następ.

⁶⁾ Stumpf: Bayerns Diplomatische Geschichte I str. 93 i 94.

⁷⁾ Raumers: Briefe I str. 263 lib. 21.

Sforza spłacać, albo żeby mu cesarz natychmiast Montferat, Aleksandryą i Genuę odstąpił ¹⁾). Podobnej treści układy dyplomatyczne trwały przez zimę roku 1534. do 1535. Cesarz starał się w tym czasie dowieść, że plany Francuzów co do Medyolanu muszą na niczém spełznąć i wykazał przyczyny, dla których nie może im Medyolanu oddać. W końcu oświadczył Franciszek, że w chęci utrzymania pokoju zadowolni się połową dochodów z księstwa medyolańskiego, które ocenia na 400—500.000 talarów rocznie, lecz zato musiałyby one być zabezpieczone na posiadłościach, które graniczą z jego państwem. Cesarz ofiaruje mu ponownie tylko jurgelt wysokości 50.000 talarów, i prosi go, aby zważał na to, iż on jedynie w celu utrzymania pokoju nie ponowi swych pretensyi do Burgundyi. Układy te trwały do śmierci księcia Sforzy — 24. października 1535. Król francuski upiera się teraz tém zacięciój przy swych pretensjach do Medyolanu, i żąda części allodyum, które pozostało po Filipie Sabaudzkim, jego dziadku ze strony matki, a nawet część tegoż wojskiem swém obsadza. Napróżno ofiarował cesarz Karol swą córkę księciu Orleańskiemu w małżeństwo, przyrzekając przyszłej młodej parze nadać Niderlandy ²⁾ i hrabstwo Burgundyi wraz z Geldryą i Zütphen, przedstawiał nadto królowi francuskiemu, że powyższe kraje mogą pięknie stanowić królestwo, a gotów je odstąpić, byle móc dowieść swęj dlań przyjaźni i szczeręj chęci utrzymania pokoju. W zamian zaś żądał od Franciszka potwierdzenia madryckiego i kambrzyjskiego pokoju i odstąpienia zajętych krajów ³⁾). Wiadomość o tych ustępstwach cesarza przeraziła nawet brata jego Ferdynanda, który upatrywał w tém niewątpliwy upadek habsburgskiego domu; a przecież i na to niezgodził się Franciszek, bo pragnął koniecznie odzyskania Medyolanu.

Zawrzała przeto trzecim razem (1536—1538 r.) wojna między Franciszkiem I. i Karolem V. Chaireddyn Barbarossa dotrzymując słowa spustoszył ⁴⁾ w okropny sposób ziemie neapolitań-

¹⁾ Raumer loco citato.

²⁾ Schmidt II. 667.

³⁾ Ranke 4. str. 147.

⁴⁾ Robertson II. 560.

skie, podczas gdy Solimana wojska ¹⁾ odniosły pod Esseck zwycięstwo nad wojskiem króla Ferdynanda. Wprawdzie najechał i Karol V. południową Francją, ale ponieważ Prowancya była zupełnie spustoszona, musiał dla braku żywności ustąpić i zawarł za wstawieniem się papieża, Pawła III, z Franciszkiem zawieszenie broni w Nisie w r. 1538., na mocy którego każdy zatrzymał te miejscowości, które dotąd był zajął. Filip, syn Karola V. otrzymał Medyolan. Ale i teraz nie traci Franciszek I. nadziei odzyskania Włoch i niczego nie zaniedbuje, coby mu posłużyć mogło do osiągnięcia celu — obalenia monarchii Habsburgów. Posłowie francuscy krzątają się po zjazdach w Wormacyi i Ratysbonie podburzając książęta i stany niemieckie, jak dawniej, przeciw cesarzowi. Namawiają Jana Zapoyłę, a po rychłym zgonie tegoż, opiekunów syna jego do zerwania układów zawartych z królem Ferdynandem. Papież tylko, Paweł III. pracował nieustannie zaraz od wstąpienia na tron w celu pojednania Karola V. z Franciszkiem i przywrócenia pokoju w państwach i jedności w kościele. Usiłował on nakłonić Franciszka do ustępstw i radził mu, by zaniechał swych pretensyi do Medyolanu. Lecz Franciszek okazał się głuchym ²⁾ na wszelkie rady i ani myślał o pojednaniu się z cesarzem w pokojowej drodze. Wciągnąwszy do swego dawnego przymierza z Osmanami i Chaireddynem ³⁾ jeszcze i księcia na Klewe ⁴⁾ rozpoczyna korzystając z niepowodzenia Karola pod Algierem (1541) czwartą wojnę z Habsburgami (1542 do 1546). Podczas kiedy Osmanie aż do wyższych Węgier pomknęli, uderzają Francuzi na Niderlandy, a turecko-francuska flota pładruje i pustoszy zachodnie wybrzeża Włoch. Ale i tym razem nie powiodło się Francuzom, bo Franciszek musiał przez szybkie wkroczenie Karola V. aż do Soisson zawrzeć pokój w Crespy ⁵⁾ 1544. r. Król francuski zrzekł się ponownie swoich pretensyj do Włoch i zobowiązał się dać pomoc cesarzowi nie tylko przeciw Turkom, ale także w celu przywrócenia jedności

¹⁾ Istvansi. Hist. Hung. libr. XIII. str. 139.

²⁾ Schmidt II. 668.

³⁾ Zinkeisen II. 855.

⁴⁾ Schmidt II. 671. Ranke IV. 211.

⁵⁾ Du Mont IV. Partie II. str. 279—287.

w kościele. Przez księcia Klewe zaś, wszedł Karol V. w posiadanie kraju, który jego przodkowie i on sam długi czas nadaremnie pragnęli zająć ¹⁾). Choćż tedy Franciszkowi I. nieudało się ani ustalić się we Włoszech, ani żadnych podbojów dokonać w Niemczech, to jednak mściwą swą politykę przekazał w spuściznie synowi swemu, Henrykowi II., który zaledwie wstąpiwszy na tron, starał się już to rozsiewając pieniądze, już to przez licznych agentów swych w Niemczech wszystkie opozycyjne żywioły przeciw Karolowi V. zorganizować, podsuwając wszędzie najpiękniej brzmiące powody. Odtąd przyjął francuski król na siebie rolę obrońcy protestantów w państwie niemieckiem. Zachęcał protestantów do zbrojnego oporu przeciwko Karolowi, sam zaś łączył się bądź z członkami szmalkadzkiego związku, bądź nawet z Turkami, tymi najwierniejszymi sprzymierzeńcami swego ojca. Polityka więc tego króla tak się przedstawia, że ówczesny poseł angielski, Roger Asham, niewahał się wyrzec: „Aby móc szkodzić cesarzowi, król francuski gotów równocześnie wiązać się z protestantami i papistami, a nawet Turkom lub diabłu się zapisać ²⁾“. Bo też w istocie Turcy poduszczeni ³⁾ przez Henryka, mając przytém własne przyczyny i plany, wydali ponownie wojnę Habsburgom. Obaj Habsburgowie zostali napadnięci. Cesarz na morzu śródziemném ⁴⁾ a król Ferdynand w Węgrzech. Podczas gdy Henryk II. sam walczy jako obrońca ⁵⁾ niemieckiej wolności przeciwko Karolowi we Włoszech, spieszy w zмовie z Henrykiem II. odpadły ⁶⁾ od cesarza Maurycy książę saski, z innymi sprzymierzonymi do Tyrolu, ażeby tam cesarza w Insbruku zdradziecko napaść. Do tego to ostatecznie doprowadziła polityka Karola V., którą się tenże względem Franciszka I. powodował.

¹⁾ Ranke IV. 212.

²⁾ Janussen. Frankreichs Rheingelüste. Frankfurt am Main 1861 stroza 16.

³⁾ Robertson III. 374.

⁴⁾ Zinkeisen II. 1875—6.

⁵⁾ W manifestie do ludu swego nazywa się Henryk obrońcą Niemiec. Du Mont IV. II w dodatku 31—34.

⁶⁾ Traktat Henryka II z Maurycym zawarty 5 października 1551. Robertson III. 298. Jeszcze obszerniej o tój sprawie Schmid II. 719.

Rzut oka na skutki zawarcia madryckiego pokoju wskazuje, że chociaż Hiszpania początkowo znaczne zdawała się odnosić korzyści, bo Karol V. utrzymał się przy Medyolanie, a Franciszek zrzec go się musiał, mimo to nie porzucił Franciszek I. przez cały ciąg panowania swego, jak to wykazać się się starałem, nigdy nadziei odzyskania téj posiadłości.

Lombardia sama była nadto odosobnioną, ażeby ją można było do całości monarchii Habsburgów policzyć; stanowiła ona dla Francuzów punkt wyjścia dla zaczepnego działania, od czego ich powstrzymać nie można było, a jeszcze większe trudności przedstawiałyby w razie najazdu obrona téj prowincyi. Francya utraciła księstwo medyolańskie, a w skutek tego przestała być przedmiotem zazdrości książąt włoskich. Bo widzieliśmy, jak wielką sympatyą we Włorzech obudził los Franciszka I, skoro nieszczęsne wypadki oddały go w ręce cesarza. Począwszy od madryckiego pokoju był Franciszek I. najściślejszym sprzymierzeńcem Włoch. Państwa włoskie idą z Franciszkiem I. i jego synem królem Henrykiem ¹⁾, ręka w rękę w swéj polityce względem niemieckiego cesarza. Włochy bowiem widziały odtąd aż do pierwszego dziesiątka dziewiętnastego stulecia we Francyi opiekuna i obrońcę. Nadto występują odtąd francuscy królowie w Niemczech jako obrońcy wolności, jakto w krótkości co do Franciszka I. i jego syna Henryka II. wykazałem. Francuzi wchodzą w związki z niemieckimi książętami przeciwko Habsburgom, wspierają każdą przeciw nim powstającą opozycją, i nieszczędzą żadnych wydatków, ażeby tylko każde usiłowanie Habsburgów zmierzające do powiększenia swych krajów udaremnić. Wspierają antykrólów i antycesarzów Habsburgskich. (Karola VII za czasów cesarzowej Maryi Teresy). Od czasu nieporozumienia się Franciszka I. z Karolem V., wchodziła Francya w ciągłe związki z obcemi państwami, ażeby Habsburgów z jednej strony pozbawić hiszpańskich posiadłości we Węgrzech. Słowem Francya okazywała odtąd ustawicznie nieprzyjazne usposobienie względem domu Habsburgów, dążąc na każdym kroku do rozwiązania monarchii austryackiej.

¹⁾ Schmidt II. 717.

Celu tego niepuszczali z oka i następcy króla francuskiego. Dość wspomnieć o planie europejskim Henryka IV, i jego wojnach z Hiszpanami ¹⁾, lub o związkach ²⁾, jakie zawierał minister Ludwika XIII, książę kardynał Richelieu. Dowodzi tego zresztą cała polityka Ludwika XIV.

¹⁾ Schmidt. III. str. 311—424. O republice europejskiej str. 376 i 381.

²⁾ Schmidt III. 462.

Grono nauczycieli przy końcu roku szkolnego 1877.

L. p.	Imię i nazwisko	Stopień służbowy	u c z y ł	godzin w tyg.
<i>a) przedmiotów obowiązkowych:</i>				
1	Leon Sielecki,	dyrektor, za- wiadowca księ- gozbioru dla nauczycieli,	języka łacińskiego i grec- kiego w klasie VIII.	10
2	Szczesny Pohorecki,	profesor,	matematyki w kl. I. <i>a</i> i <i>b</i> , IV, V, VIII; fizyki w kl. VIII.	17
3	Ignacy Sołtys,	profesor, prze- łożony kl. VIII zawidowca gabinetu histo- ryi naturalnej,	języka niemieckiego w kl. VIII, historyi natural- nej w kl. I <i>a</i> i <i>b</i> , II, III, V, VI; fizyki w kl. IV.	19
4	Ks. Franciszek Nieświato- wski,	profesor, kate- cheta,	religii rz. kat. we wszyst- kich klasach.	17
5	Daniel Lud- kiewicz, dok- tor filozofii,	profesor, prze- łożony kl. VI,	języka niemieckiego w kl. VI, geografii w kl. I <i>b</i> , III; historyi w kl. III, VI, VIII; propedeutyki w kl. VIII.	19
6	Ks. Bazyli Kopyteczak,	profesor, kate- cheta,	religii gr. k. we wszyst- kich klasach.	17

L. p.	Imię i nazwisko	Stopień służbowy	uczyl	godzin w tyg.
7	Wiktor Za- hajkiewicz,	profesor, za- wiadowca księ- gozbioru dla ubogich ucz- niów,	języka niemieckiego w kl. V, geografii w kl. I a, historii w kl. IV, V, VII; propedeutyki w kl. VII.	19
8	Piotr Lewicki,	nauczyciel,	języka łacińskiego w kl. VII, greckiego w kl. VI, polskiego w kl. I a, ruskiego w kl. II.	15
9	Michał Dura,	nauczyciel, za- wiadowca ga- binetu fizycz- nego,	matematyki w kl. II, III, VI, VII; fizyki w kl. VII.	15
10	Jan Hoszo- wski,	nauczyciel, przełożony kl. II.	języka łacińskiego i pol- skiego w kl. II; ruskiego w kl. I a i b i kl. III.	16
11	Józef Dąbro- wski,	nauczyciel, przełożony kl. III.	języka łacińskiego i grec- kiego w kl. III, polskie- go w kl. VIII, geografii i historii w kl. II.	18
12	Józef Czer- necki,	nauczyciel prze- łożony kl. VII i zawiadowca księgozbioru dla uczniów.	języka łacińskiego w kl. VI, języka greckiego w kl. VII, języka nie- mieckiego w kl. IV i VII.	18
13	Konstantyn Horbal,	zastępca,	języka polskiego w kl. V, VI, VII; języka ruskie- go w kl. IV, V, VI, VII, VIII.	19
14	Andrzej Nie- bieszczański,	zastępca, prze- łożony kl. V.	języka łacińskiego i greckiego w kl. V, je- zyka niemieckiego w kl. III.	15

L. p.	Imię i nazwisko	Stopień służbowy	u c z y ł	godzin w tyg.
15	Jan Rygiel ,	zastępca, przełożony kl. I a	języka łacińskiego w kl. I a, języka niemieckiego w kl. II, języka greckiego w kl. IV.	17
16	Jan Strojek ,	zastępca, przełożony kl. IV.	języka łacińskiego i polskiego w kl. IV, języka polskiego w kl. III i języka niemieckiego w kl. I a.	18
17	Piotr Fic ,	zastępca, przełożony kl. I b.	języka łacińskiego, niemieckiego i polskiego w kl. I b.	17
<i>b) przedmiotów nadobowiązkowych.</i>				
1	Emanuel Perl , nauczyciel żydowskiej szkoły głównej,	nauczyciel nadetatowy,	religii mojżeszowej.	3
2	Daniel Ludkiewicz ,	jak wyżej,	historii krajowej w kl. III i VI.	2
3	Wiktor Zahajkiewicz ,	jak wyżej,	historii krajowej w kl. IV i VII.	2
4	Leon Sielecki ,	jak wyżej,	języka francuskiego.	6
5	Józef Czernecki ,	jak wyżej,	kaligrafii.	2
6	Józef Schmettauer , nauczyciel seminar. nauczycielsk.	jak wyżej,	gimnastyki.	4

Rozkład nauki

a) przedmiotów obowiązkowych.

Klasa I.

- Religia:** 2 g. t. początki zasad wiary r. k. według katechizmu Zielińskiego, g. k. Guszalewicz.
- Język łaciński:** 8 g. t. Formy prawidłowe według gramatyki i ćwiczeń Jerzykowskiego; od połowy października co tydzień zadanie piśmienne.
- Język polski:** 3 g. t. Prawidła gramatyczne według planu określonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. I połączone z memorowaniem i opowiadaniem; miesięcznie dwa zadania piśmienne i dwa dyktaty.
- Język ruski:** 3 g. t. Prawidła gramatyczne według planu określonego w gramatyce Osadcy. Czytanie wypisów cz. I, memorowanie i opowiadanie jak wyżej; zadania piśmienne i dyktaty jak wyżej.
- Język niemiecki:** 6 g. t. Odmiana słów słabych i mocnych w czasie teraźniejszym i przeszłym niedokonanym; rzeczownika i przymiotnika; szyk słów w zdaniu głównym i podrzędnym według gramatyki i wypisów Janoty Cz. I; miesięcznie cztery zadania piśmienne.
- Geografia:** 3 g. t. Pojęcia ogólne z geografii fizycznej i matematycznej, oro-hydro-topografia; główne pojęcia z geografii politycznej według Belingera.
- Matematyka:** 3 g. t. W I półr. arytmetyka. Układ liczb, cztery działania liczbami całymi i ułstkami tak zwyczajnymi jak dziesiętnymi, mianowanymi i niemianowanymi; podzielność liczb, przemiana ułstków zwyczajnych na dziesiętne i odwrotnie według Moćnika w tłumaczeniu Bączalskiego i Grzybowski. W 2 półr. geometrya. O liniach, kątach i trójkątach według Moćnika w tłumaczeniu Sternala. Częste zadania domowe, co miesiąc zadanie szkolne.
- Historya naturalna:** 2 g. t. W 1 półr. Ssaki, w 2 półr. przeżwcowce i najważniejsze kałdunowe według zoologii Nowickiego.

Klasa II.

Religia: 2 g. t. Dzieje starego przymierza, r. k. według Tyca, g. k. według Cybyka.

Język łaciński: 8 g. t. Powtórzenie i uzupełnienie nauki o formach prawidłowych; formy nieprawidłowe, przysłowki, przyimki, spójniki, constr. acc. c. inf.; abl. abs. według gramatyki i ćwiczeń jak w klasie I; miesięcznie cztery zadania piśmienne.

Język polski: 3 g. t. Prawidła gramatyczne według planu określonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. II, memorowanie i opowiadanie, zadania piśmienne i dyktaty jak w kl. I.

Język ruski: 2 g. t. Prawidła gramatyczne według planu określonego w gramatyce Osadcy. Czytanie wypisów Cz. I, memorowanie i opowiadanie, zadania piśmienne i dyktaty jak w kl. I.

Język niemiecki: 5 g. t. Powtórzenie przedmiotu wziętego w kl. I, czasy złożone, tryby, forma bierna podług gramatyki i wypisów Janoty Cz. I; memorowanie, opowiadanie i dialog na podstawie lektury; co tydzień zadanie szkolne i domowe.

Historia: 2 g. t. Historia starożytna sposobem biograficznym według Pitza w tłumaczeniu Jeżykowskiego.

Geografia: 2 g. t. Geografia fizyczna i polityczna Azji, Afryki, Europy południowej i zachodniej według Kluhna w tłumaczeniu Ludomira Germana i Romualda Starkla.

Matematyka: 3 g. t. Arytmetyka w 1 półr. 2 g., w 2 półr. 1 g. Stosunki, proporcye, reguła trzech prosta, nauka o nowych miarach i wagach według podręcznika jak wyżej, zadania jak w kl. I. Geometrya w 1 półr. 1 g. w 2 półr. 2 g., konstrukcyja czworoboków, obrachowanie powierzchni figur prostokreślnych, podobieństwo trójkątów, według podręcznika jak wyżej.

Historia naturalna: 2 g. t. W 1 półr. Ptaki, gady, płazy, ryby, według zoologii Nowickiego; w 2 półr. Botanika według Pokornego.

Klasa III.

Religia: 2 g. t. Dzieje nowego zakonu, r. k. według Tyca; g. k. według Cybyka.

Język łaciński: 6 g. t. Składnia przypadków według gramatyki i zadań Jerzykowskiego Oddz. I. Czytano z K. Neposa żywoty Miltiadesa, Temistoklesa, Arystydesa, Lysandra, Konona, Cimona, Katona, Hanibala i Hamilkara według

Jerzykowskiego; w 1 półr. cztery, w 2 półr. trzy zadania miesięcznie.

Język grecki: 5 g. t. Do avrystu pochodnego formy biernej według gramatyki Kurcyusza i wypisów Schenkla w tłumaczeniu Samolewicza; w 2 półr. miesięcznie dwa zadania piśmienne.

Język polski: 3 g. t. Prawidła gramatyczne podług planu zakreślonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. III memorowanie i opowiadanie jak wyżej; miesięcznie dwa zadania piśmienne.

Język ruski: 2 g. t. Uzupełnienie nauki o odmianie słowa, powtórzenie ważniejszych prawideł z deklinacyi, składnia według gramatyki Osadey. Czytanie wypisów Partyckiego, memorowanie i opowiadanie jak wyżej; miesięcznie dwa zadania piśmienne.

Język niemiecki: 4 g. t. Składnia szyku, zgody i rzędu według gramatyki Janoty Cz. I i II i wypisów Janoty Cz. I i II; memorowanie, opowiadanie i dyalog na podstawie lektury; miesięcznie trzy zadania.

Historya: 1 g. t. Dzieje średniowieczne według Pütza w tłumaczeniu Jerzykowskiego.

Geografia: 2 g. t. Geografia środkowej i północnej Europy z wyjątkiem austriacko-węgierskiej monarchii, geografia Ameryki i Australii według Kluhna w tłumaczeniu Ludomira Germana i Romualda Starkla.

Matematyka: 3 g. t. Arytmetyka. Ilości wprost sobie przeciwne, liczby ogólne, cztery pierwsze działania temi liczbami. Potęgowanie jednomianów, podnoszenie dwumianów do 1 i 2 potęgi, tudzież podnoszenie do kwadratu i sześciannu liczb szczególnych jakoteż i wyciąganie pierwiastka kwadr. i sześciannu z tychże liczb, według podręcznika jak wyżej. Geometrya. Podobieństwo trójkątów i koło, według podręcznika jak wyżej. Zadania jak w klasie I.

Historya naturalna: 2 g. t. W 1 półr. Mineralogia według Klęska; w 2 półr. fizyka. Ogólne własności ciał, ciepło, chemia, według Urbańskiego.

Klasa IV.

Religia: 2 g. t. Wykład obrzędów kościoła katolickiego rz. kat. według Jachimowskiego, g. k. według Popiela.

Język łaciński: 6 g. t. Składnia słowa według gramatyki i przykładów Jerzykowskiego. Oddz. II Czytano z Cezara de bello gall. Lib. I i V według wydania Sobieskiego; miesięcznie cztery zadania piśmienne.

Język grecki: 4 g. t. Odmiana słowa nieforemnego według gra-

matyki Kurcyusza i wypisów Schenkla w tłumaczeniu Samolewicza; miesięcznie 2 zadania piśmienne.

Język polski: 3 g. t. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. IV, memorowanie i opowiadanie jak wyżej; miesięcznie dwa zadania piśmienne.

Język ruski; 2 g. t. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Osadcy. Czytanie wypisów Partycckiego, memorowanie i opowiadanie jak wyżej; miesięcznie dwa zadania piśmienne.

Język niemiecki: 4 g. t. Składnia zgody, szyku i rządu według gramatyki i wypisów Janoty Cz. 2; memorowanie, opowiadanie i dyalog na podstawie lektury; miesięcznie trzy zadania.

Historya i Geografia: 4 g. t. W 1 półr. dzieje nowożytne, według Pütza w tłumaczeniu Jerzykowskiego; w 2 półr. Statystyka monarchii austriacko-węgierskiej, według Szaraniewicza.

Matematyka: 3 g. t. Stosunki złożone, reguła trzech złożona, rachunek procentu prostego i składanego, rachunek terminowy, reguła podziału i łańcuchowa, tudzież nauka o równaniach 1 stopnia o jednej i więcej niewiadomych, według podręcznika jak wyżej. Geometrya. Położenie linii i płaszczyzny w przestrzeni; obrachowanie powierzchni i objętości brył, według podręcznika jak wyżej. Zadania jak w klasie I.

Fizyka: 3 g. t. Mechanika, akustyka, magnetyzm, elektryczność, światło, ważniejsze wiadomości o ziemi i ciałach niebieskich według Urbańskiego.

Klasa V.

Religia: 2 g. t. Ogólna część chrześcijańsko-katolickiej wiary r. k. podług Jachimowskiego, g. k. podług Pełesza.

Język łaciński: 6 g. t. Powtórzenie składni przypadków, właściwości przymiotników i zaimków według gramatyki i przykładów Jerzykowskiego. Oddz. II; czytano z Liwiusza ks. I; z Owidego Metamorfozy podług wydania Gryzara; miesięcznie trzy zadania piśmienne.

Język grecki: 5 g. t. Powtórzenie odmiany imienia, zaimka i słowa ze składni o trybie łączącym, acc. c. inf. i nom. c. infin. o partycypiach według gramatyki jak wyżej. Czytano z wypisów Schenkla I; z Cyropedyi: 1. Pochodzenie Cyrusa i wychowanie młodzieży u Persów, 2. Cyrus dowódca Persów, 3. Cyrus i jego poddani. II z Anabasis: 1. przygotowania wojenne, 2. Charakter Cyrusa, 3. Xenofont

staje na czele wojska. Z Iliady Homera wydania Hoheggera ks. VI od 1—200 w.; miesięcznie dwa zadania piśmienne.

Język polski: 3 g. t. Czytanie Wypisów dla klas wyższych T. I Cz. I, aż do pamiętników Janczara z objaśnieniem gramatyczném podług „Przeglądu form języka staropolskiego“. Wyglaszanie z pamięci ustępów z wyprawy Igora w tłóm. Bielowskiego i rękop. Krółodworskiego w tłóm. Siemińskiego; co trzy tygodnie jedno zadanie piśmienne.

Język ruski: 2 g. t. O głosowni, deklinacji imion, przy czytaniu co potrzebniejsze o odmianie słowa. Czytanie Chrestomatyi Głowackiego, mianowicie zabytków pism. starorusk. XI i XII wieku z szczególném uwzględnieniem kronik i żywotów; miesięcznie jedno zadanie piśmienne.

Język niemiecki: 3 g. t. Czytanie, rozbiór i opowiadanie ustępów prozaicznych i poetycznych z wypisów Jandaurka Cz. I; miesięcznie dwa zadania piśmienne.

Historia i geografia: 4 g. t. Historia oryentalna, grecka z macedońską i rzymska do cesarstwa, według Pütza w tłómaczeniu Niedzielskiego i Gołębiowskiego.

Matematyka: 4 g. t. Działania liczbami ogólnemi, podzielność, działanie ułamkami zwyczajnymi i dziesiętnymi, ułamki ciągłe, proporcye, reguła trzech składana, reguła podziału i rachunek łańcuchowy. Planimetrya, nauka o kole, podług Moćnika w tłómaczeniu Staneckiego. Zadania jak w kl. I.

Historia naturalna: 2 g. t. w 1 półr. Mineralogia według Schoedlera w tłóm. Berdeau'a; w 2 półr. Botanika według Billa w tłómaczeniu Łomnickiego.

Klasa VI.

Religia: 2 g. t. Część szczegółowa nauki wiary r. k. według Jachimowskiego, g. k. według Cybyka.

Język łaciński: 6 g. t. Powtórzenie składni słowa według Gramatyki i Przykładów Jerzykowskiego Oddz. II. Czytano z Sall. bellum uug. według wydania Sobieskiego; z Virgilego Georg. lib. II laudes Italiae, laudes vitae rustice; z Bucol. Ecl. 1, 5; z Eneidy lib. II, III i IV według Hofmana; miesięcznie trzy zadania piśmienne.

Język grecki: 4 g. t. O stronach, czasach, trybach słowa w zdaniach zawisłych i niezawisłych według gramatyki jak wyżej czytano z Iliady wydania Hoheggera ks. I, III i VI; z Odyssei I, VI, VIII; miesięcznie jedno zadanie piśmienne.

Język polski: 3 g. t. Czytano z wypisów dla klas wyższych: T. I. Cz. 2 od Jana Kochanowskiego do J. Sobieskiego z poglądem historycznym na literaturę wieku złotego; co trzy tygodnie jedno zadanie piśmienne.

Język ruski: 2 g. t. Dalszy ciąg lektury z Chrestomatyi Głowackiego z kronik: Pouczenie Monomacha, Załocznika, Słowo o połku z poglądem na piśmiennictwo do napadu Tatarów, w ostatnich miesiącach wypisy Barwińskiego Cz. I; co cztery tygodnie jedno zadanie piśmienne.

Język niemiecki: 5 g. t. Czytanie wypisów Jnndaurka Cz. 2. połączone z memorowaniem i opowiadaniem ustępów prozą i poetycznych.

Historia i Geografia: 3 g. t. Cesarstwo rzymskie i wieki średnie według Pütza w tłóm. Tatomira T. I i II.

Matematyka: 3 g. t. w 1 półr. Arytm. 2 godz., w 2 półr. 1 g. Pierwiastki, potęgi, logarytmy, równania 1 stopnia; Geometrya w 1 półr. 1 godz., w 2 półr. 2 godz. Stereometrya trygonometrya płaska: według podręcznika jak wyżej; zadania jak wyżej.

Historia naturalna: 2 g. t. Zoologia według Nowickiego.

Klasa VII.

Religia: 2 g. t. Chrześcijańsko-katolicka etyka, r. k. według Sołleckiego, g. k. według Cybyka.

Język łaciński: 5 g. t. Czytano Cyncerona mowę IV przeciw Vererowi, wydania Klotza; z Verg. Eneidy ks. V, IX i XII wydania Hofmana, ćwiczenia stylistyczne według Trzaskowskiego Cz. I, miesięcznie trzy zadania piśmienne, pomiędzy temi wolne wypracowania na podstawie lektury szkolnej.

Język grecki: 4 g. t. Powtórzenie składni według gramatyki jak wyżej; Czytano Demostenesa trzy mowy filipijskie według wydania Paulego, Sofoklesa Ajax według wydania Dindorfa; od czasu do czasu zadanie piśmienne.

Język polski: 3 g. t. Czytano z wypisów dla W. G. T. II. Cz. I, celniejsze ustępy okresu panegiryczno-makaronicznego z histor. literackimi uwagami; miesięcznie jedno zadanie piśmienne.

Język ruski: 2 g. t. Czytanie i wygłaszanie z pamięci ustępów poetycznych według 2 części wypisów Barwińskiego z opuszczeniem ustępów z Kucharenka, Mogolnickiego, Guszalewicza, Hohola i Makarowskiego; miesięcznie jedno zadanie piśmienne.

Język niemiecki: 4 g. t. Czytano z wypisów Mozarta T. II obszerniejsze ustępy z Klopstocka, Lessinga, Gessnera, Herdera, Bürgera, Winkelmana, Schillera i Goethego Iphigenię na Taurydzie; co trzy tygodnie jedno zadanie piśmienne.

Historia i geografia: Historia nowożytna do czasów najnowszych.

Matematyka: 3 g. t. Równania nieokreślone 1. i 2. stopnia

i niektóre stopnie wyższego, szeregi i ich zastosowanie do rachunku procentu składanego; nauka o kombinacjach, wzór Newtona o dwumianach i początki rachunku prawdopodobieństwa. Geometria. Analityczne przedstawienie jednej, dwóch i trzech linii prostych, tudzież linii powstających z przecięcia ostrokągu, według podręcznika jak wyżej. Zadania jak wyżej.

Fizyka: 3 g. t. Wstęp, ogólne własności ciał, chemia w głównych zarysach tak nieorganiczna, jak organiczna, nauka o ciepłocie, mechanika ciał stałych, ciekłych i lotnych według Chlebowskiego.

Propedeutyka: 2 g. t. Logika według Lichtenfelsa.

Klasa VIII.

Religia: 3 g. t. Historia kościoła katolickiego, r. k. według Jachimowskiego, g. k. według Döflera tłóm. przez W.

Język łaciński: 5 g. t. Tac. Ann. według Halma Lib. XI i XII Horacego Ody w liczbie 20, 3 epody, Sat. lib. I 6; Epist. lib. 1, 2, według Gryzara; ćwiczenia styl. Zadania jak w kl. VII.

Język grecki: 5 g. t. Dalszy ciąg lektury Sof. Filokteta według Gindorfa, Platona Fedon według Hermana. Od czasu do czasu zadania piśmienne.

Język polski: 3 g. t. Czytano z wypisów dla W. G. T. II Cz. II celniejszych autorów z ostatniego okresu literatury polskiej z historyczno-literackimi uwagami. Estetyka analityczna na podstawie znanych uczniom utworów poetycznych z literatury klasycznej i chrześcijańskiej; miesięcznie jedno zadanie piśmienne.

Język ruski: 2 g. t. Czytano celniejsze ustępy z wypisów Barwińskiego Cz. III; miesięcznie jedno zadanie piśmienne.

Język niemiecki: 4 g. t. Czytano ustępy z wypisów Mozarta T. III, nadto Schillera die Jungfrau von Orleans. Göthego Egmond; co trzy tygodnie jedno zadanie piśmienne.

Historia i Geografia: 3 g. t. w 1 półr. Dokończenie historii powszechnej; w 2 półr. Statystyka państwa austriackiego według Szaraniewicza.

Matematyka: 1 g. t. Powtórzenie całego przedmiotu.

Fizyka: 3 g. t. Ogólne własności ciał, zasady chemii, prawo równowagi i ruchu ciał stałych, ciekłych i lotnych, akustyka, nauka o świetle i ciepłocie; magnetyzm, elektryczność, astronomia według Chlebowskiego.

Propedeutyka: 2 g. t. Psychologia według Lichtenfelsa.

b) przedmiotów nadobowiązkowych.

Język francuski: W dwóch oddziałach po 3 godziny tygodniowo, razem uczniów 32.

Oddział I. Według gramatyki Studniarskiego, Cz. I. Ety-mologia do słowa nieregularnego, czytanie, rozbiór gramaty-czny i tłómaczenie przykładów francuskich na język polski ustnie, polskich na język francuski ustnie i piśmiennie.

Oddział II. Gramatyka jak wyżej, powtórzenie materiału naukowego z przeszłego roku. Część II. Składnia, tłóma-czenie ustępów polskich na język francuski jak wyżej; czy-tanie wypisów francuskich J. Amborskiego.

Historia krajowa: W czterech oddziałach po godzinie tygodnio-wo, razem uczniów 119. W 1 i 2 oddziale do Kazimierza Jagiełłończyka, w 2 i 3 do końca panowania Stanisława Augusta.

Kaligrafia: po 2 godziny tygodniowo; uczniów razem 63.

Gimnastyka: W dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo, razem uczniów 98. W porze zimowej w sali gimnastycznej ćwiczenia wolne w miejscu i z miejsca, ćwiczenia z przy-rządami; w porze letniej ćwiczenia na dziedzińcu gimna-zyalnym na drączku stałym, poręczkach i słupie.

Temata do zadań piśmiennych.

a) w języku polskim.

Klasa V.

1. Szkoła i ogród (porównanie).
2. Jesień i wiek męski człowieka (porównanie).
3. O użyteczności żelaza (rozprawka).
4. Jak się odbywały sądy w Czeszach w wieku IX? (na podstawie ustępu w Wypisach: „Sąd Lubuszyn“).
5. Przyjemności zimy (opisanie).
6. Nulla dies sine linea (rozprawka na podstawie danych wskazówek).
7. Wyprawa Alexandra W. do Indyj.
8. Z cudzego złog nigdy się nie raduj (rozprawka podług danych wskazówek).
9. Wychowanie Cyrusa.
10. Korzyści z kolei żelaznych.
11. Skap a marnotrawny (porówn.).
12. Różnica między skapstwem a oszczędnością.
13. Dworzanin, jaki być ma (podług lektury z Górnikiego).
14. Rzeka, obraz życia ludzkiego (porówn.).

Klasa VI.

1. Na czém polega prawdziwa przyjaźń (rozprawka).
2. Charakter Antenora w „Odprawie posłów“ Kochan.
3. Co stanowi treść trenów Kochanowskiego i jak wiążą się one w całość (rozprawka podług objaśnień w szkole).
4. Korzyści nauk przyrodniczych.
5. Diligit, qui castigat (rozprawka).
6. Na czém polega szczęście człowieka, podług ustępów w Wypis. z Petrycego.
7. Zalecenie cnoty, parafraza dotycz. ustępu z Petrycego.
8. Praca uszczęśliwia (rozprawka podług danych wskazówek).
9. Życie podróżą (porównanie).
10. Skutki wojen krzyżowych.
11. Pycha wypływa z braku wykształcenia (rozprawka).
12. Treść IX pieśni Jeruzolimy wyzwolonej podług przekładu Piotra Kochanowskiego.

Klasa VII.

1. Największa mądrość każdego, poznać siebie samego. (Knapski).
2. Tok myśli w satyrze Czalińskiego: „Na tych, którzy w głębokiej gnuśności leżą pogrążeni“.
3. Znaczenie rzek dla krajów pod względem komunikacji (rozprawa).
4. Przyczyny wojny sukcesyjnej hiszpańskiej.
5. Zalety i niebezpieczeństwa

- ubóstwa (rozpr.). 6. Jakie wady wyszydza Naruszewicz w swéj pieśni ciarlatańskiej. 7. Korzyści podróży pieszej. 8. Korzyści z nauki historii powszechnéj. 9. Stanowisko Ign. Krasickiego w literaturze polskiéj. Ocenienie satyry Krasickiego „Oszczędność“. 11. Przyszłość próżniaka.

Klasa VIII.

1. Znaczenie i pożytek zbiorów pieśni ludowych w języku polskim (Rzecz z wykładu). 2. Zdobycie Konstantynopola przez Turków r. 1453 (obrazek historyczny). 3. W jakim związku pozostaje treść księgi XII „Pana Tadeusza“ z główną treścią ksiąg poprzednich (na podstawie lektury szkolnéj). 4. Okazać i uzasadnić znaczenie następującego czterowiersza:

„Szlachetne zdrowie!
Nikt się nie dowie,
Jako smakujesz,
Aż się zepsujesz“.

5. Charakter wojewody w „Maryi“ Malczewskiego (rozprawa). 6. Dlaczego uczymy się geografii? (rozprawa). 7. Osnowa poematu „Kirgiz“ p. Gustawa Zielińskiego (na podstawie lektury szkolnéj). 8. Charakter „Jana Bieleckiego“ pod względem etycznym uważany (na podstawie lektury szkolnéj). 9. Mens sana in corpore sano (rozprawa). 10. Przy egzaminie dojrzałości. Miecz, słowo i pióro, trojaka broń człowieka. Która najpotężniejsza? (Rozprawa).

b) w języku ruskim.

Klasa V.

1. Церковъ и школа (порѣвнанье). 2. Якій засѣвъ — таке жниво (росправка). 3. Характеристика скупого. 4. Честмиръ и Влаславъ (роск. проз. ведля рукоп. краледворской). 5. Описанье святъ рѣздвяннихъ. 6. Житье и дорога (порѣвнанье). 7. Хрещеніе Руси за Володимира В. 8. Графъ Габсбургскій (прозою ведля Шиллера). 9. Перевод изъ старо-русского: „Велика княгиня Ольга.“ 10. Описанье поранку весняного. 11. Основанье лавры кіево-печерской. 12. Описанье приємностей въ часъ вакацій (въ формѣ письма до товариша шкѣльного).

Klasa VI.

1. Сказаніе Стефана Новгородця (парафраза в язици народнім). 2. Жизнь и характеръ Володимира Мономаха (на підставі его поученія). 3. На чім полягає правдиве щастє молодця (росправка). Пожиток з науки истории всемірної. 5. Короткій

погляд на письменність руску в період до-татарский. 6. Ток мисли в Слові о Полку Игоря. 7. Перевід из Слова о Полку Игоря уступу 4 и 5. Побіда Игоря над Половцями и напад нових сил половецьких. 8. Користи з науки язика матернього. 9. Житє непожиточне єсть неначе рана смерть (роспр.) О важності устней словесності для літератури (росправка). 11. Поясненє пословиці: „Хоч правду женут люде, та правда завше буде.“ 12. Жерело щастя чоловіка тільки в праці.

Klasa VII.

1. Не все золото, що блищит ся (роспр.) 2. Погляд на письменність руську перед Котляревским. 3. Вплив Християнства на образованє народів. 4. Користи з науки язиків клясичних. 5. Слідствія 30-літней війни на отношеня держав европейских. 6. Звідки походить, що много людей не вдоволяєсь своєю судьбою (роспр.) 7. Значенє Основяненька в літературі українській. 8. Поясненє поезії Шевченка: „Мині тринадцятій минав...“ 9. Ток мислі в поемі Шевченкові „Невольник.“ 10. Закон тільки забезпечує волю (роспр.)

Klasa VIII.

1. Чи можна осудити чоловіка внутрішнього з его поведінності? (роспр.) 2. Слідствія війни сукцесійной аустрійской. 3. Знаньє єсть силою (роспр.) 4. Порівняньє писателїв повѣстей М. Вовчка и Основяненька. 5. Правдиве щастьє незв'язане зь ніякимъ станомъ. 6. Поглядъ на взрѣсть монархії аустрійской. 7. Якъ розумѣти слова: „Привичка стаєть другою природою.“ 8. Ex ungue leonem (розп.) 9. Праця єсть жереломъ славы (зад. матур. вь формѣ мовы).

c) w języku niemieckim.

V. Klasa.

1. Wie ich die Ferien zugebracht habe. Beschreibung in einer Briefform. 2. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen. 3. Der Graf von Habsburg, eine Erzählung. 4. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen. 5. Legende, Erzählung nach der Schullektüre. 6. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen. 7. Friedrich der Schöne von Oesterreich und Ludwig von Baiern. Erzählung. 8. Uebersetzung aus dem Polnischen. 9. Arion. Eine Erzählung. 10. Uebersetzung aus dem Polnischen. 11. Die Sage von der Gründung Roms, erzählt nach Livius. 12. Uebersetzung aus dem Polnischen. 13. Der Ring des Polycrates. Erzählung. 14. Uebersetzung aus dem Polnischen. 15. Einem Freunde werden einige Gesellschafts-

spiele beschrieben. 16. Die Kraniche des Ibykus. Erzählung. 17. Übersetzung aus dem Polnischen. 18. Der Sommer. Eine Beschreibung.

Klasa VI.

1. Die Bürgschaft von Schiller (eine Nacherzählung). 2. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 3. Ursachen des Verfalls der römischen Republik. 4. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 5. Wodurch unterscheidet sich das erste Triumvirat vom zweiten? 6. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 7. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 8. Ubersicht der Verfassung Karls des Grossen. 9. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 10. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 11. Folgen der Kreuzzüge. 12. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 13. Ubersicht des Kampfes zwischen den Welfen und Ghibelinen in Deutschland. 14. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 15. Die Sage vom Wilhelm Tell (nach dem Vortrage). 16. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 17. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.

Klasa VII.

1. Um schlecht zu leben, schwer zu sterben — Sucht man sich Güter zu erwerben. 2. Welche Politik befolgte Philipp II. hinsichtlich der Eroberung Griechenlands. 3. Johann der Seifensieder. Nacherzählung. 4. Erklärung des Gedichtes „der Eislauf“ von Klopstock. 5. Von der Stirne heiss rinnen muss der Schweiß, Soll das Werk den Meister loben, doch der Segen kommt von oben. 6. Hüons-Erzählung in Wielands-Oberm. 7. Blinder Eifer schadet nur. 8. Die Lebensgeschichte eines Pferdes. 9. Der Unterschied zwischen einem griechischen und modernen Theater. 10. Welche Verdienste hat sich Kaiser Joseph II. um die österreichische Monarchie erworben. 11. Charakter der Iphigenie in Tauris nach Goethes gleichnamigen Drama. 12. Das Leben, ein Strom. 13. Inhaltsangabe einer in der Schule gelesenen Idylle.

Klasa VIII.

1. Wohlthätige Folgen der Kreuzzüge für die Bildung der Menschen. 2. Welchen Einfluss übten die punischen Kriege auf die Zustände Roms. 3. In wie fern ist der Mensch seines Glückes Schmied? Durch Beispiele aus der Geschichte zu beweisen. 4. Veränderung der europäischen Politik zur Zeit des siebenjährigen Krieges. 5. Der sittliche Werth der Arbeitsamkeit im Gegensatze zum Müsiggange. 6. Ueber den Werth der Geschichte. 7. Die Bescheidenheit eine Zierde des Jünglings. 8. Einfluss des Klima

auf die Bildung des Menschen. 9. Ob die Weigerung des Philoktetes zur Eroberung Troja's beizutragen gerechtfertigt war? 10. Der Investiturstreit. Eine Skizze. 11. Wie beweiset Plato im Phaedon das Vorhandensein der Seele, bevor sie in den menschlichen Leib tritt. 12. Was hat der Jüngling bei der Wahl seines Rufes zu berücksichtigen.

Statystyka uczniów.

W klasie	Uczniowie publiczni		Wypadek klasyfikacji pod koniec roku szkolnego						Na egzaminie poprawczym na początku roku szkolnego	
	na początku	pod koniec	S t o p i e ń							
	roku szkolnego	celujący	pierwszy	drugi	trzeci	w zawieszaniu	przeszło uczęszczać	obstali	nieobstali	
I. a	52	46	5	29	2	3	7	6	7	2
I. b	51	35	5	17	1	6	6	16	6	.
II.	56	49	6	25	3	3	12	7	11	2
III.	39	33	3	13	2	7	8	6	6	1
IV.	35	32	5	22	.	.	5	3	14	4
V.	44	39	3	23	1	3	9	5	5	2
VI.	31	25	4	18	.	.	3	6	6	1
VII.	30	29	2	21	.	.	6	1	2	1
VIII.	31	29	4	22	2	1	.	2	.	.
Razem	369	317	37	190	11	23	56	52	57	13
<i>Prywatności.</i>										
	3	1	2

W porównaniu z rokiem szkolnym 1876 przybyło uczniów publicznych 38, prywatnych 2.

Pomiędzy tymi uczniami znajduje się:

Krajowców	Obcokrajowców	Religii		Wyznania		Mówiących rodzimym językiem			
		r. k.	g. k.	ewangelick.	moż.	polskim	ruskim	niemieck.	
311	6	154	83	1	79	217	82	18	

Wiek uczniów kl. I. na końcu roku szkolnego :

10ty rok u 6

11ty " " 21

12ty " " 20

13ty " " 16

14ty " " 12

15ty " " 4

16ty " " 2

Płaciło szkolne 165.

Uwolnionych od całego szkolnego 165.

" " połowy " 12.

Szkolne przyniosło 3879.

Stypendyum pobierało uczniów 8.

Kwota na stypendya wydana 1047 zł. 50 ct.

Nabytek tegoroczny.

a) Biblioteka dla nauczycieli.

Religia. Библия сирѣчь книги священнаго писанія ветхаго и новаго заврота.

Clavel, E. T. B. Histoire pittoresque des religions doctrines, cérémoniens et coutumes religieuses, 2 T.

Filozofia. Daisenberg Władysław Dr. Dzieje filozofii, prawa i państwa Tom I. — Drbal M. A. Dr. Lehrbuch der empirischen Psychologie. — Dühring E. Dr. Kritische Geschichte der Phylosophie. — Wundt Wilhelm. Wykłady o duszy ludzkiej i zwierzęcej. — Zasady psychologii przetłómaczył z niemieckiego Ludwik Masłowski. — Immanuel Kants sämtliche Werke in chronologischer Reichenfolge von Harstenstein T. V.

Literatura starożytna. Węclewski Z., Tragedye Sofoklesa. — La roche, Homeri Ilias für den Schulgebrauch. 2 T.

Literatura nowożytna. Odyniec A. Edward, Listy z podróży. — Bartsch Karl, Der Nielselunge Not. — Rückert Friedrich, Gesammelte poetische Werke in 12 Bänden. — Rückert Friedrich, Nachgelassene Gedichte und neue Beiträge zu dessen Leben und Schriften von Dr. Karl Beyer. — Uhland Ludwig, Dramatische Dichtungen dritter Abdruck. — Uhland Ludwig, Gedichte. — Uhland, Gedichte und Dramen. — Ziemann Adolf, Altdeutsches Lesebuch. — Ziemann Adolf, Kutrun, Mittelhochdeutsch. — Haltaus Carl Dr., Theuerdank, Volkmar Carl Dr., Auswahl der Minnesänger.

Historya. König J., Palästina. — Jirecek C. J. Geschichte der Bulgaren. — Szujski Józef, Roztrząsania i opowiadania historyczne. — Zumpt A. W., Der Kriminalprocess der Röm. Republik. — Krones, Handbuch der Geschichte Oesterreichs. Umlauf, Die österreichis-ungarische Monarchie.

- Filologia i lingwistyka.** Erläuterungen zu den deutschen Klassikern. — Kantny P. Franciscus e. S. J. Summa institutionis ad eloquentiam, darem, Draeger, Historische Syntax der lat. Sprache. — Pütz Wilhelm, Mittelhochdeutsches Lesebuch. — Schöman G. F., Die Lehre von den Redetheilen nach den Alten. — Galbula, Lateinische Aufsätze.
- Nauki przyrodnicze.** Stanecki Tomasz Dr., Fyzyka doświadczalna do użytku niższych szkół średnich, darem. — Suess Eduard, Die Entstehung der Alpen.
- Atlasy i mapy.** Kiepert, Karte von Palästina. — Wandkarte des deutschen Reiches, Wandkarte des röm. Reiches. — Stulpnagel Friedrich, Karte des deutschen Reiches und seiner Nachbarländer, Streuffleur-Steinhausen-Hauslab, Hypsometrische Ubersichts-Card. der oesterreichisch-ungarischen Monarchie, darem. — Kiepert, Carte der biblischen Erdkunde, Carte von Palästina. — Krzen, Schulatlas, darem. — Schlosser Jh. Sonnenbahnkarte.
- Czasopisma.** Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministerium für Cultus und Unterricht 1877. — Zeitschrift für öesterreichische Gymnasien 1877. — Szkoła, Tygodnik pedagogiczny 1877. — Rocznik II. Kosmos, Czasopismo polskiego towarzystwa przyrodników imienia Kopernika. — Literarisches Centralblat für Deutschland. — Jaener, Literaturzeitung. — Sitzungsberichte. — Encyclopedie des Erziehungswesens 103—104 Heft. — Sitzungsberichte, der kais. Akadmie der Wissenschaften 29 zeszytów, darem.
- Pisma mieszanej treści.** Jahresbericht des k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht, darem.
- Sztuka.** Launitz Eduard, Griechisches Theater, Perspectivische Ansicht des Inneren der Bühne und Sitzreihen en face.

b) Biblioteka dla uczniów.

- Wincenty Pol Tom IV—VI. — Kłosy. — Tydzień. — Ruch literacki. — Dzieła Mickiewicza 4 tomy. — Dzieła Bohdana Zaleskiego 4 tomy. — Amborski, Wypisy francuskie. Przygody prawdziwe. — Bartoszewicz, historia literatury, — Cegielski, nauka poezyi. — Gindely, Geschichte. — Goethes Werke in 6 Bänden. — Goethes Gedichte. — Kaczkowski 13 tomów. — Koerner sämtliche Werke. — Kraszewski 8 tomów. — Kremer, Sztuka w starożytnym Rzymie. — Hofmanowa z Tańskich 17 tomów. — Lessings Werke in 6 Bänden. — Mochnacki, O literaturze w 19 wieku. — Schackspire w tłómaczeniu polskiem 40 zeszytów. — Syro-

komla, Dzieje literatury 3 tomy, Pisma 9 tomów. — Siemiński, Portrety 4 tomy. — Stoll, Mythologie. — Szymański, Obrazki. — Tyszyński, Rozbiory i krytyki, Wędrowki po niebie i ziemi. — Wieczory czwartkowe. — Petiscus, Olymp. — Hofmann, Jugendbibliothek Nr. 160. — Rzewuski 5 tomów. — Dołęga, Konrad Wallenrod. — Kaczkowski 13 tomów. — Zalewski, Lenau jako krytyk. — Lenau, Sämtliche Werke. — Sawczyński, Benjamin Franklin i Jerzy Wassington.

c) Biblioteka dla ubogich uczniów.

Cztery egzemplarze gramatyki francuskiej Studniarskiego, kupnem; 155 książek szkolnych, darem OO. Jezuitów, 5 książek szkolnych, darem Józefa hr. Baworowskiego. — W imieniu ubogich uczniów wyraża dyrekcya łaskawym dawcom niniejszem publiczne podziękowanie.

d) Gabinet fizyczny.

Dokładne ciężarki gramowe. — Machina odśrodkowa. — Przyrząd do okazania parcia z dołu do góry. — Barometer lewarowy podług Gay Lussaka. — Narząd głosu ludzkiego. — Krzesiwko pneumatyczne. — Rurki termometrowe. — Przyrząd do okazania odbijania światła. — Dwa zwierciadła wklęsłe. — Przyrząd do elektryzowania przez wpływ.

e) Gabinet historii naturalnej.

Modele plastyczne Dra Boeka, jako to: Ucho, oko, głowa, głowa z płaszczyzną przecięcia na której mózg, nozdrza, połyk i krtań są uwidocznione, płuca i serce, krtań w połączeniu z językiem i połykiem, tułów, w którym narząd piersiowy i brzuchowy jest przedstawiony. — Następujące modele z papieru miążdżonego: kiełkowanie jednoliściennych, kiełkowanie dwuliściennych roślin, kłos pszeniczny, goździk, malwa, wilżyna, wiesiołek, naparstnica, wilczomlecz, paproć zgasiewka.

Fundusze.

— ogólny

a) na biblioteki.

Pozostało z r. s. 1876	4 zlr. 15 ct.
Dotacya	73 " 50 "
Taxy wstępne	268 " 90 "
Wpisowe	246 " — "
Za duplikaty świadectw	13 " — "
Razem	605 zlr. 55 ct.

Z tego wydano za książki 517 zlr. 67 cnt., za oprawę książek 26 zlr. 6 cnt.

b) na gabinet fizyczny.

Dotacya	200 zlr. — ct.
Z tego wydano za przyrządy	192 " 50 "

c) na gabinet historyi naturalnej.

Pozostało z r. s. 1876	9 zlr. 16 ct.
Dotacya	105 " — "
Razem	114 zlr. 16 ct.

Z tego wydano za okazy 102 zlr. 17 ct., za wypchanie orła (*aquila albicilla*) w okolicy zabitego 10 zlr.

d) na wsparcie ubogich uczniów.

Z zeszłego roku pozostało	44 zlr. 70 ct.
Z koncertu wpłynęło	345 " 87 "
Do puszki zebrano	16 " 34 "
Nadwyżka ze sprzedaży programu	9 " 51 "
Ze sprzedaży nieużywanych książek	3 " — "
Razem	419 zlr. 42 ct.

Z tego wydano :

Za odzież dla ubogich uczniów	126 zlr. — ct.
Na złożenie opłaty szkolnej dla czterech ubogich uczniów	40 " — "
Za książki do biblioteki dla ubogich uczniów	18 " 40 "
W kasie Oszczędności złożono	200 " — "
Razem	384 zlr. 40 ct.

W kasie Oszczędności jest tedy ze złożoną w roku zeszłym kwota 200 zlr. i od niej 12 zlr. procentu — razem 412 zlr.; na wydatki w r. s. 1878 pozostaje 35 zlr. 2 ct. w. a.

Wynik examinu dojrzałości.

	publi- cznych	obcych
Poddało się examinowi dojrzałości	28	3
Otrzymało zaszczytne świadectwo dojrzałości	4	.
„ świadectwo dojrzałości	21	3
Przeznaczono do examinu poprawczego z jednego przedmiotu	2	.
Reprobowano na pół roku	1	.
Z tych uczniów udaje się:		
na teologią	4	.
„ prawo	11	.
„ medycynę	3	.
„ wydział filozoficzny	7	.
„ technikę	2	.
Bez examinu dojrzałości udaje się na teologią	1	.

Abituryenci opracowali następujące zagadnienia piśmienne :

Tłómaczenie z języka łacińskiego na polski: Verg. Aeneid. lib. V. vv. 35—64.

Tłómaczenie z języka polskiego na łaciński: Ks. Hugona Kollątaja Badania historyczne T. I. str. 46 od słów „Osobliwsza jest rzecz“ do „dawniejszych przed tem monarchyi.“

Tłómaczenie z języka greckiego: Platon Gorgias CLXXX. od słów: „Ο' θάνατος τύχαι“ . . . do . . . „ἐν τῇ ψυχῇ ὁ ἀνθρώπος“.

Wolne wypracowanie w języku polskim: „Miecz, słowo i pióro — trojaka broń człowieka. Która najpotężniejsza? (rozprawa).“

Wolne wypracowanie w języku ruskim: „Праця жерело славы“. (W formie mowy).

Wolne wypracowanie w języku niemieckim: Es sind die Perserkriege mit dem peloponnesischem hinsichtlich ihres Einflusses auf die Entwicklung Griechenlands zu vergleichen.

Z matematyki:

$$1. \text{ Rozwiązać równanie: } \left. \begin{array}{l} 2x - \sqrt{y} = 5 \\ (4x - 7) \cdot (x - 3) = y \end{array} \right\}$$

2. Po wiele złr. potrzeba rocznie przez lat dwanaście wkładać do kasy oszczędności na 6%, aby otrzymać kapitał 6475 · 8 złr?

3. Pod jakim kątem widzenia okazuje się nam przedmiot 17 metr. wysoki w odległości jednego kilometru?

Wiek abiturjentów :

18 rok	u	3
19 "	"	9
20 "	"	7
21 "	"	5
22 "	"	1
23 "	"	4
24 "	"	2

Z 28 uczniów, których uznano za dojrzałych, kształciło się w tutejszem gimnazjum:

przez 1 rok	5
" 4 "	1
" 5 "	1
" 6 "	1
" 8 "	20

W
—
(
W
)

Kronika gimnazjalna.

Rok szkolny rozpoczęto wezwaniem Ducha św. dnia 1. września.

Na miejsce zastępcy ks. Teodora Korduby, który z początkiem r. s. objął prebostwo gr. k. w Narolu, przydzieliła Wys. kr. Rada szkolna do tutejszego gimnazjum p. zastępcę Piotra Fica.

Dnia 4. października obchodziło gimnazjum imieniny Najjaśniejszego Pana uroczystem nabożeństwem w kościele i cerkwi.

Drugie półrocze rozpoczęto po 3-dniowych feryach dnia 3. lutego.

Młodzież przystąpiła w ciągu roku trzy razy do śś. Sakramentów Pokuty i Ołtarza i odbyła Wielkanocne rekolekcyje.

Rok szkolny zakończono d. 15. lipca nabożeństwem i rozdaniem świadectw.

Ważniejsze rozporządzenia Wys. kr. Rady szkolnej wydane w upłynionym roku szkolnym :

1. Okólnik z 28. lipca 1876 do l. 8579 z poleceniem zaprowadzenia w kl. V. na miejsce podręcznika do nauki religii gr. k. ks. Cybyka, książkę pod tytułem : Uczeńbik katolickoi religii dla wyższych klas szkół seređnych pòśla Antonija Wapple-
ra, napysaw Julian Pelesz.

2. Okólnik z d. 2. sierpnia do l. 7138 z zawiadomieniem, że Wys. c. k. Minist. Oświecenia reskryptem z d. 14. lipca 1876 do l. 6810 dzieła : Handbuch der oester. Geschichte von Dr. Franz Krone i Die oesterr. ungarische Monarchie von Dr. Fr. Umlauf dla bibliotek szkół średnich poleciło.

3. Okólnik z d. 5. sierpnia do l. 6113 z zawiadomieniem, że Jego c. k. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z d. 10. czerwca 1876. zezwolić Najmiłościwiej na systemizowanie czterech posad nauczycielskich nad dotychczasową liczbę etatową dla c. k. wyższej szkoły realnej we Lwowie, a trzech takich posad dla wyższej szkoły realnej w Krakowie, począwszy od r. s. 1877 i na czas potrzeby tychże posad.

4. Okólnik z d. 19. sierpnia do l. 7634, którym poleca zaprowadzenie jako podręcznika w właściwym zakresie nauki poświęconej dziełu s. p. Józefa Kremera: Początki logiki dla szkół średnich.

5. Okólnik z dnia 15. października do l. 10322, którym zalicza w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego książkę pod tytułem: Istoryja biblijna starocho i nowoho zawita perełożyw na jazyk ruskyj B. J. pòsła Antonyja Tyca. Czaść I. Staryj zawit.

6. Okólnik z dnia 8. lutego 1877 do do l. 10679 normujący naukę religii mojżeszowój pod względem podręczników.

7. Okólnik z d. 20. lutego do l. 11260, którym poleca przestrzegać młodzież szkolną, by nie dręczyła zwierząt i owadów przy łapaniu ich i zabijaniu w celach naukowych.

8. Okólnik z d. 7. lutego do l. 8442, którym zalicza w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego w wszystkich szkołach średnich czwarte wydanie wypisów niemieckich Dr. E. Janoty na kl. I. i II.

Rok szkolny 1878 rozpocznie się d. 1. września. Zapisy i bezpośrednio examina wstępne do kl. I. odbywać się będą od d. 28. do 31. sierpnia.

Leon Sielecki,

Dyrektor.

Lokacya uczniów pod koniec 2. półrocza.

Klasa I. a).

Stopień celujący lok. 1. Wróblewski Józef, 2. Barącz Jan, 3. Borzemski Antoni, 4. Gałkiewicz Feliks, 5. Zawistowski Józef. Stopień pierwszy lok. 6. Parnass Emanuel, 7. Rossin Otto, 8. Dobrowski Stanisław, 9. Fischer Adolf. 10. Garfain Salomon, 11. Krupański Maryan, 12. Sochacki Włodzimierz, 13. Hilberg Juliusz, 14. Auerbach Simon, 15. Brandt Leon, 16. Harasimowicz Antoni, 17. Bołoboński Józef, 18. Mohilowski Piotr, 19. Felberbaum Józef, 20. Korduba Mikołaj, 21. Dankner Michał, 22. Horitza Edward, 23. Senetelski Ludwik, 24. Kowalski Antoni, 25. Jaskólak Teodor, 26. Kowalik Jan, 27. Katz Ignacy, 28. Harmacj Jan, 29. Kümmelmann Bernard. 30. Altmann Szmerl, 31. Czechowicz Franciszek, 32. Freudmann Henryk, 33. Hankiewicz Jan, 34. Rosenberg Ludwik. Stopień drugi otrzymało 2 uczniów; trzeci stopień 3; do egzaminu poprawczego przeznaczono 7.

Klasa I. b).

Stopień celujący lok. 1. Szajnowski Stanisław, 2. Sternklar Léon, 3. Augenblick Izydor, 4. Zobków Michał, 5. Koprowski Antoni. Stopień pierwszy lok. 6. Rosenfeld Zygmunt, 7. Świczar Julian, 8. Tyszkowski Stanisław, 9. Morgenrot Szymon, 10. Unsing Gustaw, 11. Spingwald Stanisław, 12. Żumański Józef, 13. Malicki Józef, 14. Lubowicz Michał, 15. Niżankowski Włodzimierz, 16. Rosen Joachim, 17. Czuby Onufry, 18. Million Wilhelm, 19. Schulbaum Zygmunt, 20. Pakosz Maryan, 21. Turyn Jakób, 22. Weisberg Jakób. Stopień drugi otrzymał 1 uczeń; trzeci 6; do egzaminu poprawczego przeznaczono 6.

Klasa II

Stopień celujący lok. 1. Gawroński Tadeusz, 2. Cebrowski Wiktor, 3. Turski Ferdynand, 4. Zimmermann Saul, 5. Zimmer-

mann Natan, 6. Schneider Adam. Stopień pierwszy lok. 7. Skowroński Jan, 8. Grzybowski Ludwik, 9. Münz Ozyasz, 10. Brief Hirsz, 11. Pragłowski Józef, 12. Katz Wilhelm, 13. Keller Rajmund, 14. Baczyński Eustachy, 15. Ingwer Izidor, 16. Kurbas Stefan, 17. Teisseyre Julian, 18. Zaluźny Leon, 19. Horodnicki Grzegorz, 20. Piątkiewicz Rościśław, 21. Lisikiewicz Kazimierz, 22. Silbermann Saul, 23. Neustein Robert, 24. Lisikiewicz Julian, 25. Dereniowski Adam, 26. Drozdowski Włodzimierz, 27. Chudyk Mikołaj, 28. Biedermann Stanisław, 29. Zahayko Teodozy, 30. Roth Leon, 31. Kofler Julian. Stopień drugi otrzymało 3 uczni; trzeci 3; do egzaminu poprawczego przeznaczono 12.

Klasa III.

Stopień celujący lok. 1. Zdziarski Władysław, 2. Saphir Józef, 3. Blaustein Salomon. Stopień pierwszy lok. 4. Stanisławski Eugeniusz, 5. Fuchs Leon, 6. Czuby Mikołaj, 7. Kümmermann Obadiasz, 8. Mossora Michał, 9. Dawczyński Michał, 10. Horodyski Tomasz, 11. Stetkiewicz Konstanty, 12. Bielecki Leopold, 13. Berenblum Natan, 14. Pohorecki Władysław, 15. Punczert Stanisław, 16. Rosenfeld Józef. Stopień drugi otrzymało 2; trzeci stop. 7; do egzaminu poprawczego przeznaczono 8.

Klasa IV.

Stopień celujący lok. 1. Lic Feliks, 2. Münz Józef, 3. Rosenzweig Jakób, 4. Królikowski Szczepan, 5. Dereniowski Bolesław. Stopień pierwszy lok. 6. Pokrzywnicki Ludomir, 7. Pineles Salomon, 8. Lityński Kazimierz, 9. Czuby Józef, 10. Pivernetz Franciszek, 11. Tyszkowski Władysław, 12. Lubowicz Izidor, 13. Czykaluk Stanisław, 14. Studziński Michał, 15. Grubryn Ferdynand, 16. Wojtkowski Jan, 17. Horodnicki Mikołaj, 18. Baczyński Korneli, 19. Brojakowski Emilian, 20. Baczyński Leon, 21. Wacyk Jakób, 22. Kunicki Apolinary, 23. Drozdowski Stanisław, 24. Szajnowski Władysław, 25. Moravetz Stanisław, 26. Beigel Melchior, 27. Biliński Władysław. Do egzaminu poprawczego przeznaczono uczniów 5.

Klasa V.

Stopień celujący lok. 1. Geciów Onufry, 2. Czajkowski Edward, 3. Krzysztofowicz Jan. Stopień pierwszy lok. 4. Niebieszczański Piotr, 5. Marienberg Dawid, 6. Pakosz Tadeusz,

7. Fischer Ab., 12. Piątkiewicz Kazimierz, 13. hr., 14. Zarychła Antoni, 15. Kiki Tytus, 16. Włodzimierz, 17. Tennenbaum Ludwik, 18. Sühs, 19. Rosenzweig Arnold, 20. Morgenroth Maurycy, 21. Strozki Stanisław, 22. Silecki Adam, 23. Luczakowski Włodzimierz, 24. Lercher Wojciech, 25. Philipp Kornel, 26. Korzyński Nestor. Stopień drugi otrzymał 1; stop. trzeci 3; do egzaminu poprawczego przeznaczono 9.

Klasa VI.

Stopień celujący lok. 1. Auerbach Emanuel, 2. Garguliński Jan, 3. Cieński Bogusław, 4. Ehrlich Arnold. Stopień pierwszy lok. 5. Koprowski Michał, 6. Puntschert Włodzimierz, 7. Kurbas Mikołaj, 8. Ostrowski Włodzimierz, 9. Poźniak Alexander, 10. Bylina Karol, 11. Czumak Piotr, 12. Zawadzki Alexander, 13. Kiki Zygmunt, 14. Mandela Jan, 15. Fiedler Henryk, 16. Fleischmann Adolf, 17. Stanisławski Józef, 18. Żebracki Bolesław, 19. Czuby Tytus, 20. Szczęsłowicz Adam, 21. Pochowski Włodzimierz, 22. Lewicki Autonom. Do egzaminu poprawczego przeznaczono uczni 3.

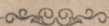
Klasa VII.

Stopień celujący lok. 1. Mondschein Jakób, 2. Oleśnicki Eugeniusz. Stopień pierwszy lok. 3. Luczakowski Stanisław, 4. Stefanicki Jan, 5. Horitza Józef, 6. Liebmann Zygmunt, 7. Berkun Emil, 8. Stecz Jan, 9. Wyczałkowski Zdzisław, 10. Głowacki Apoloniusz, 11. Teisseyre Wawrzyniec, 12. Łopaczyński Eugeniusz, 13. Deskur Jan, 14. Janicki Piotr, 15. Borowski Jan, 16. Niedzwiecki Władysław, 17. Stein Natan, 18. Finkel Karol, 19. Kaliniewicz Mieczysław, 20. Piotrowski Julian, 21. Kaliniewicz Władysław, 22. Markowski Tomasz, 23. Vogl Tomasz. Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6.

Klasa VIII.

Stopień celujący lok. 1. Baczyński Roman, 2. Łoszniów Jan, 3. Zakrzewski Ignacy, 4. Finkel Ludwik. Stopień pierwszy lok. 5. Grzanowski Romuald, 6. Morawski Kalikst, 7. Szajdzicki Włodzimierz, 8. Girzejowski Felicyan, 9. Gliński Izidor, 10. Strutyński Edward, 11. Horodyski Jerzy, 12. hr. Kozi-

15. Laurinów Seweryn, 17. Kępczyk Jan,
 16. Kępczyk Jan, 18. Żebracki Antoni, 19. Kępczyk Jan,
 20. Kępczyk Karol, 21. Parnas Czesław, 22. Kępczyk Karol,
 23. hr. Drohojowski Jan, 24. hr. Morstin Karol, 25. Pokrzywnicki Ze-
 non, 26. Pożniak Leopold. Stopień drugi otrzymało 2; sto-
 pień trzeci 1.

Jan
 1871
 10. 1871